

179847

TARİHİ, KÜLTÜRÜ VE SANATIYLA EYÜPSULTAN SEMPOZYUMU

X TEBLİĞLERİ

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	179847
Tas. No:	956.141 EYÜS

EYÜP BELEDİYESİ
444 30 00

Tel: (0212) 563 16 65 - 616 00 98

Fax: (0212) 616 00 78

http: www.eyup.bel.tr

EYÜP BELEDİYESİ

KÜLTÜR YAYINLARI

37

GENEL YÖNETİM

AHMET MALATYALI

YAYIN SORUMLUSU

İRFAN ÇALIŞAN

BASKI - CİLT - GRAFİK

TAVASLI MATBAACILIK

0212 451 31 32 (pbx)

BASILDIĞI YER

İSTANBUL

BASKI TARİHİ

KASIM 2006

ISBN

6087-03-X

*Eyüpsultan Sempozyumu kitabında kullanılan,
tebliğ sahibine ait olanlar dışındaki görsel malzemeler
Eyüp Belediyesi arşivine aittir. Kitaptaki tüm yazıların ve görsel malzemelerin
yayın hakkı Eyüp Belediyesi'ne aittir.*

EYÜP'DE MEDFUN EBUSSUÛD EFENDİ'NİN DUÂ MECMUÂSİ

Dr. H. Mahmut YÜCER

1967 yılında Tokat/Niksar'da doğdu.
1982'de Niksar Endüstri Meslek Lisesi'nden,
1988'de Erzurum Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu.
1989'dan itibaren çeşitli şehirlerde öğretmen olarak çalıştı. 1994 tarihinde
"Meratibü'l-Vücûd Hakkında Üç Risâle" isimli teziyle yüksek lisansını tamamladı.
1995-96 öğretim yılında Ankara Devlet Lisan Okulu'na devam etti.
1996 yılında başladığı doktora çalışmasını Aralık 2001'de
"XIX. Asırda Anadolu'da Tasavvuf" teziyle ikmal etti.
Akademik çalışmaları ve bildirileri çeşitli dergilerde yayınlandı.
Çevirileri de yayınlanan yazar evli ve üç çocuk babasıdır.
Üsküdar Esatpaşa İmam Hatip Lisesi'nde idareci olarak çalışmaktadır.

Bu çalışmada, mutasavvıf bir nesilden gelen Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi tarafından kaleme alınan Dua Mecmuası tanıtılacaktır. Ebussuûd Efendi müslümanın çeşitli durumlarda okuyacağı muhtelif duaları sahih kaynaklardan nakille bir araya getirmiş, bazen dualar hakkında açıklayıcı bilgiler vermiştir. İncelemede öncelikle Dua literatürü verilecek, bu eserin önemine vurgu yapılacaktır. Çalışmanın sonunda Dua Mecmuâsı'nın ilmî usûllerle çevrim yazısı verilecektir.

A- İslâm Literatüründe Dua

Dua: "Çağırarak, seslenmek, istemek; yardım talep etmek" manasındaki da'vet ve da'vâ kelimeleri gibi masdardır. "Küçükten büyüğe, aşağıdan yukarıya vâki olan talep ve niyaz" anlamında isim olarak kullanılır. İslâm literatüründe ise Allah'ın yüceliği karşısında kulun aczini itiraf etmesi, sevgi ve ta'zim duyguları içinde lütuf ve yardım dilemesini ifade eder.

Bir çok müfessirin yorumuna göre iki âyette: (En'âm, 6/52; Kehf, 18/28) İslâm'ın en önemli ibadeti olan namaz, dua kavramıyla ifade edilmiştir. Esasen İslâmî literatürde "namaz" anlamında kullanılan salât kelimesinin asıl manası da duadır. Kur'ân-ı Kerîm'de dua ile ilgili âyetler geniş yer tutar.¹ Ayrıca tevbe, tesbih, tahmid ve istiğfar gibi kulun Allah'a yönelişini ve O'ndan dileklerini ifade eden çok sayıda âyet de geniş anlamda dua ile alakalıdır.

Kur'ân-ı Kerîm'de Rasûlüllah'ın (s.a.v.) bazı duaları yanında² 100'den fazla âyette peygamberlerin, diğer sâlih insanların veya toplulukların dualarından söz edilmiştir. Bunların yirmi birinde Hz. Mûsâ'nın, on yedi âyette Hz. İbrâhîm'in, on altı âyette Hz. İsâ'nın, on iki âyette Hz. Nûh'un, dokuz âyette Hz.

Ebussuûd Haziresi içinde yer alan Ebussuûd'un Kabri

Zekeriyya'nın duaları, ayrıca Hz. Âdem, Şuayb, Yûnus, Yûsuf, Eyyûb, Lût ve Süleyman peygamberlerle Meryem'in anesi, Firavun'un karısı, Firavun'a karşı koyan sihirbazlar, Tâlût'un askerleri, Belkıs, Havariler, çaresiz kalanlar, mütefekkirler, müttakiler, ilimde kökleşmiş olanlar, melekler, sahabeden sonra gelenler, ehl-i cennet, ehl-i cehennem gibi kişi ve toplulukların duaları zikredilmiştir.

Yine Ku'an'da nasıl dua edeceğimize dair bizlere örnekler sunulmakta,³ sâlih amel ve iyi bir nesil,⁴ Cehennem azabından korunmak,⁵ ölüm anı⁶ gibi çeşitli durum ve ihtiyaçlarımız için dua etmemiz gerektiği öğretilmektedir.

Nitekim bazı sûre ve âyetler örnek dua metinleri mahiyetindedirler. Namazların her rekâtında okunan Fâtiha sûresinin ikinci kısmında çok veciz dua

¹Bu husustaki bir çalışma için bkz. Şadi Eren, Kur'anda Dua, İzmir 1994.

²Bu dualar için bkz. Al-i İmran 3/26-27; İsra 17/80; Taha 20/114; Enbiya 21/112; Mü'minun 23/93-94; Bakara 285-289.

³Asr-ı saadette bazı sahabeler Hz. Peygambere sorarlar; "Ya Resulallah Rabbimiz bize yakın mı? Ta ki münacaat edelim...Yoksa uzak mı? Ta ki yüksek sesle yalvaralım." Onların bu sorusu üzerine şu âyet nazil olur; "Kullarım sana benden sorduklarında muhakkak ben çok yakınım. Dua eden bana yalvardığında ona cevap veririm. Artık onlar da benim davetime uysunlar ve bana inansınlar, ta ki maksatlarına nail olsunlar." Bakara, 2/186.

⁴"Ya rabbi; bana anneme ve babama in'am ettiğin nimetlere şükretmemi ve razı olacağın salih amel işlememi nasip et. Neslimi de salih kıl. Ben sana döndüm ben gerçekten teslim olanlardım." Ahkaf, 15.

⁵"Ey Rabbimiz! cehennem azabını bizden çevir, muhakkak ki onun azabı devamlı felakettir. Orası ne kötü bir müstekar ve ne kötü bir durma yeridir." Furkan 25/65-66.

⁶İnsanın en fazla daraldığı an ölüm anıdır. "Kişi o anda Ya Rabbi beni (Dünya'ya) döndürün ta ki terkettiğim iyi şeyleri yapayım". (Mü'minun suresi 23/99-100). Bir başka ayette "Sizden birine ölüm gelipte Rabbim, beni yakın bir müddete kadar geciktirsen de sadaka versem, iyilerden olsam demesinden evvel size verdiğimizden infak edin" Münafikun 63/10.

Ebusuûd
Haziresi'nden bir
detay

"De ki: Duanız olmasa rabbim size ne diye değer versin..."⁷ denilmek suretiyle insanın ancak Allâh'a olan bu yönelişiyle değer kazanacağı belirtilmiştir.

Nu'man b. Beşir (ö. 65/684)'in naklettiği bir hadiste Peygamberimiz (a.s.):

"Dua ibadetin ta kendisidir. "Rabbimiz şöyle buyurdu: "Bana dua edin, size icabet (ve duanızı) kabul edeyim. Çünkü bana ibadetten büyüklük taslay (ıp uzaklaş) anlar hor ve hakir olarak cehenneme gireceklerdir."¹⁰ buyurdu.

Hak Taâlâ bu âyetinde dua yapmayı kuvvetle emretmiş, kibirleri sebebiyle dua ve ibadet yapmayanların ise hor ve hakir olarak cehenneme

cümleleri bulunmaktadır. Keza Bakara sûresinin son âyeti olan (2/286) "Âmenerrasûlû"nın yarısı dua için en güzel örneklerden birisini sunmaktadır.

Bakara Sûresi'nin 201. âyetinde geçen: "Ey Rabbimiz! Bize dünyada da güzellik ver, âhirette de güzellik ver; bizi cehennem azabından koru." meâlindeki sözler Fâtiha' dan sonra en çok okunan dua olmuştur.

Enes b. Mâlik (ö.93/711), Hz. Peygamber (a.s.)'in dua ederken en çok bu âyeti okuduğunu⁷ ve okunmasını tavsiye ettiğini⁸ belirtmiştir.

Duada Allah ile kul arasında bir vasıta yoktur ve dua kulluk makamlarının en önemlisidir. (Fahrüddin er-Râzî, X/374, 375). Bir âyette:

gireceklerini beyan etmiştir.

Şu âyetler Yüce Allah'a dua etmenin âdabını bizlere öğretmektedir: "Rabbimize yalvara yakara, gizlice dua edin. Şu bir hakikattir ki: Allah haddi aşanları sevmez." buyurdu. (A'râf, 7/55)

"Rabbini, içinden, yalvararak ve korkarak, (fakat) yüksek olmayan bir sesle sabah ve akşam an. Gâfillerden olma"¹¹ âyetleri duanın gizli ve ısrarla uygulanması gereken bir amel olduğunu gösterir.

Hadis kitapları incelendiğinde bir bölümününü "Kitâbü'd-Daavât" veya "Kitâbü'd-Dua" gibi kısımları bulunduğu görülür. Aynı bir bölüm bulunmayan eserlerde ise namazla ilgili kısmın sonunda aynı dualar yer almaktadır.

⁷Buhârî, Daavât, 55.

⁸Müslim, Zikir, 23.

⁹Furkân, 25/77

¹⁰Mü'min, 40/60, Buhârî, E. Müfred, s. 249, h. 714; E. Davûd, Salât, 358; Tirmizî, Tefsir, 42.

¹¹A'râf, 7/205

Dua konusu hadis kitaplarında da önemli bir yer tutmuştur. Bu durum bazı âlimlerin dua bahsini hadis ilminin bir bölümü şeklinde göstermelerine yol açmıştır. *Buhârî, el-Câmiu's-Sahîh*'in de "*Kitâbü'd-Daavât*" (80. kitap, 7/187-219, h. 6304-6411); Müslim'in, *el-Câmiu's-Sahîh*'in de "*Kitâbü'z-Zikr ve'd-Duâ*", (48. kitap, 4/2061-2101, h. 2-100), Tirmizî'nin "*Kitâbü'd-Daavât*" (49. kitap, 5/455-582, h. 3370-3604), İbni Mâce'nin *es-Sünen*'inde "*Kitâbü'd-Duâ*" (34. kitap, 2/437-459, h. 3827-382) başlıklı bölümlerde dua ile ilgili hadisler toplanmıştır.

Bazı muhaddisler de duaları kitaplarının değişik yerlerinde zikretmişlerdir. Bunlardan Ebû Dâvûd *Sünen*'inde genellikle II. kitap olan "*Kitâbü's-Salât*" kısmında, Nesâî'nin *Sünen*'inde 50. Kitap olan "*Kitâbü'l-İstiâze*" bölümünde zikretmiştir. Ayrıca Buhârî'nin *Edebü'l-Müfred* isimli eserinde dua ile ilgili bir çok hadis yer almıştır.

İslâm kültüründe, Kur'ân-ı Kerim'deki dua âyetleri yanında hadis kaynaklarında nakledilen Rasûlullah'a ait dualarla geçmiş peygamberlere ve selef-i sâlihîne isnâd edilen dua metinlerine "*me'sûr dualar*" denilmiştir. Dua sahasında oluşan literetürün, telif edilen eserlerin en önemli ve en geniş bölümünü me'sûr dualar meydana getirir.

Umûmî hadis mecmualarındaki dua bölümleri yanında özel dua konularını ve me'sûr duaları ihtiva eden müstakil eserlerin ya-

zılması çok eskiye dayanır. Bu konudaki kaynaklarda adı geçen kitapların en eskisi Muhammed b. Fudayl b. Gazvân ed-Dabbî'nin (ö. 195/ 811) *Kitâbü'd-Dua* isimli eseridir.¹²

H. Peygamber'in her işini dua haline getirmesi ve bunu Müslümanlara tavsiye etmesi özellikle hadisçiler arasında "*amelü'l-yevm ve'l-leyle*" adı verilen bir kitap türünün meydana gelmesine sebep olmuştur.¹³ H. Peygamber'in günlük dua ve zikirlerini ve bununla ilgili tavsiyelerini ihtivâ eden bu eserler Hasan b. Ali el-Ma'merî (v.295/908) ile başlamış, Nesâî, İbnü's-Sünnî, Ebu Ömer Tâlemenkî, Ebû Nuaym el-İsfehânî, Münzirî ve Suyûtî ile devam etmiştir. İmam Nesâî'nin diğer bir öğrencisi allâme ve büyük muhaddis

Ebusuûd Haziresi içerisinde yer alan Kabir taşlarından bir kesit

¹²İbnü'n-Nedim, s. 282.

¹³Bu sahada bir çok eser telif edilmiştir. Bunlardan Hâfız Nesâî'nin (303/915) "*Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*" si mükemmel ve meşhurdur. Eserde dua ile ilgili her çeşit bilgilerle beraber 1141 hadis vardır. Dr. Faruk Hamâde'nin tahkikiyle Beyrut'ta 1985 yılında basılmıştır. Bunlardan İmam Nesâî'nin talebelerinden İbnü's-Sünnî (364/974)'nin "*Amelü'l-Yevmi ve'l-Leyle*" isimli eserinde 773 hadis mevcuttur. Eser Ebû Muhammed Sâlim b. Ahmed es-Selefi tarafından tahkik ve tahriri yapılarak (1988/ 1408)'da Beyrut'ta neşredilmiştir.

¹⁴Meselâ bkz. Ebü'l-Fazl Şehabeddin Ahmed İbn Hacer el-Askalânî, (ö.852/1449); Netâicü'l-efkar fi tahriri ehadis-i'l-ezkar (thk. Hamdi Abdülmecid es-Selefi.Dimaşk); Beyrut : Daru İbn Kesir, 2000/1421; Ebü'l-Fazl Celaleddin Abdurrahman b. Ebi Bekr Suyuti] (ö.911/1505) Tuhfetü'l-ebzar bi-nüketi'l-ezkar li'n-Nevevi; (thk. Kemal Yusuf Hut. Beyrut, Müessesetu Nadir, 1990

¹⁵Burada dua ile ilgili çok güzel malumat bulmak mümkündür. (Dr. Fârûk Hamâde, Nesâî'nin "Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle" mukaddimesi, s. 103-116; Selahattin Parlâdır, Mustafa Çağrı, "Dua", DİA., 9/530-539.

¹⁶Sül. Ktp., Hacı Mahmud, nr. 590, 121b-182b. Müellif eserin giriş kısmında, değişik konularda pek çok risale yazdığını, günlük ameller konusunda da bir eser yazmayı planladığını, bununla hem kendisinin hem de başkalarının günlük hayatlarında bilmeleri ve yapmaları gereken amelleri göstermeyi hedeflediğini söylemektedir. İbrahim Sıdkı sabah uykusundan uyanma konusu ile ilgili rivayetlerle başlamış daha sonra hela adabı, bevl adabı, abdest, gusül abdesti alma gibi konuları günlük ihtiyaçları sıralama çerçevesinde ele almış ve her konudaki davranışlar hakkında nakledilen rivayetleri sıralamıştır. Ertesi sabah yeniden uyanmaya kadar günlük hayatta yapılacak ve yapılmayacak işler, okunacak evrad, dualar, yeme içme ve cima adapları dahil her konu risalede ele alınmıştır. Naklettiği hadisler konusunda pek titiz davranmayan İbrahim Sıdkı kendisinden önce bu konuda yazılmış eserlerdeki rivayetleri aldığı görülmektedir. Nakledilen rivayetlerin genelde temel kaynakları zikredilmişse de müellifin bunları esas kaynaklarından naklettiğini söylemek mümkün değildir. Genelde bu konuda yazılmış geç dönem eserlerini görmüş ve onların verdiği kaynakları nakletmiştir. Müellif nüshası olan eserin yazımı 1247/1831 yılıdır.

İmam Tabarânî (360/971) çok sayıda eser telif etmiş, ayrıca "*Kitâbü'd-Dua*" adıyla da ilim âlemine eşsiz bir eser bırakmıştır. Kitap üzerinde çok güzel bir tahkik ve tahrir çalışması yapılmak suretiyle Beyrut'ta üç cilt olarak basılmıştır.

Buhârî'nin ilk şârihlerinden, Ebû Davûd üzerine de bir şerh yazan Ebû Süleyman el-Hattâbî'nin (ö. 388/998) *Meânî'd-Daâvât ve Tefsîrühâ* isimli kitabı dua metinlerinin yorum ve açıklamasının yapıldığı ilk müstakil eserdir. Müfessir İbni Merdûye el-İsfahânî'nin (ö. 410/1020) *el-Ed'îye* adlı eseri İbnü'l-Cezerî'nin *el-Asl'ı*, Şevkânî'nin *Tuhfetü'z-Zâkirîn*'i gibi eserlere kaynak teşkil etmiştir. Ebû Nuaym el-İsfahânî'nin (ö.430/1038) *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle*, Cafer b. Muhammed el-Mustağfirî'nin (ö. 432/1041) *Kitâbü'd-Daavât*, Ebû Zer el-Herevî'nin (ö. 434/1043) *Kitâbü'd-Dua* ve meşhur müfessir Ebû'l-Hasan el-Vâhidî'nin (ö. 468/1076) *Kitâbü'd-Daavât* isimleriyle kitabı bulunmaktadırlar.

Yine bu konuda zamanımıza kadar ulaşan eserlerden biri de meşhûr muhaddis ve fakih Ahmed b. Huseyin el-Beyhakî'nin (ö. 458/1066) *ed-Daavâtü'l-Kebîr*'i dir ki, 260 hadisi içermektedir. Dua literatürünün en dikkate değer örneklerinden biri de Ebû Bekir et-Turtûşî'nin (ö. 520/1126) *ed-Duâü'l-Me'sûr ve Âdâbüh* isimli eseridir.

Muhyiddin en-Nevevî'nin (ö. 676/1277) *el-Ezkâr*'ı dua ve zikir konusunda en çok ilgi gören eserlerdendir. Bu kıymetli kitaba bazı âlimler şerh yazmışlardır.¹⁴ Takıyuddin İbn Teymiyye (ö. 728/1340) *el-Kelimü't-Tayyib* adlı eseri, Takıyüddin İbnü'l-İmam'ın (ö. 745/ 1344), İbnü'l-Cezerî'nin 833/ 1430) *el-Hisnü'l-Hasîn min Kelâmi Seyyidi'l-Murselîn*'i, İbni Hacer el-Askalânî'nin

(ö. 852/ 1449) ve Süyûtî'nin (ö. 911/1505) *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle* adıyla te'lif ettikleri dualar sonraki dönemlerde yazılmış olan eserlerden bazılarıdır.

Hüccetü'l-İslâm İmam Gazâlî'nin (ö. 505/1111) *İhyâu Ulûmi'd-Dîn*'i kırk bölümden meydana gelmiş, bunlardan birinin ismi de "*Kitâbü'l-Ezkâr ve'd-Daavât*" dır.¹⁵ Hanefî âlim, muhakkik ve muhaddisi Molla Aliyyü'l-Kârî (ö. 1014/1605) de dua konusunda "*el-Hizbü'l-A'zam*" isminde çok değerli bir eser yazmıştır. Eserin, cumartesi günü bölümünün başında bulunan birkaç Kur'ân âyeti dışında, bütünüyle dua ifade eden hadislerden meydana gelmiştir. Eser bir mukaddime (s. 1-4) ve haf-tanın her günü okunan duaları içermektedir (s. 5-111).

Osmanlı İmparatorluğunun son dönem muhaddislerinden İbrahim Sıdkı İşkodravî (ö. 1250/1834)'nin kaleme aldığı *Vezâifu ameli'l-yevmi ve'l-leyle*¹⁶ adlı eseri istisnâ edilirse dua ve evrâd türü eserlerin çok sınırlı sayıda yazıldığı görülmektedir. Ebussuûd Efendi'nin *Dua Mecmua'sı* dua literatür tarihi içerisinde oldukça geç bir dönemde yazılmış olmasına rağmen imparatorluk te'lif tarihi içerisinde erken sayılabilir.

Giriş: Ebu'Suud Efendi'nin Hayatı, Eserleri

Ebussuûd Efendi (Hoca Çelebi olarak da bilinir)'nin tam adı Mehmet Ebussuûd el-İmadî'dir. 30 Aralık 1491'de İskilip'te doğmuş ve 23 Ağustos 1574'de İstanbul'da ölmüş, Osmanlı Devleti'nin zirveye vardığı dönemde Kanuni Sultan Süleyman ve II. Selim'e şeyhülislamlık yapmış bir âlimdir.

Akkoyunlu Devleti'nin son dönemlerinde Uzun Hasan tarafından bir arada

İstanbul'a gönderilmiş ve Fatih Sultan Mehmet tarafından hürmetle alıkonulmuş olan Mustafa İmâdî ve Ali Kuşçu gibi iki âlimin torunudur. Babası Mustafa İmâdî'nin oğlu ve II. Beyazıt'ın gözde âlimlerinden olan Mutasavvıf Muhyiddin Mehmet (Şeyh Yavsi; türbesi İskilip'tedir), annesi de Ali Kuşçu'nun kızıdır.

Önce babasından, sonra da Müeyyedzade Abdurrahman Efendi ile Karamanlı Seyyid Süleyman'dan ders almıştır. 1516'da İnegöl İshak Paşa Medresesi'ne müderris olarak atanmış, 1520'de bu görevinden alınmıştır. Kısa süre sonra Davut Paşa Medresesi, 1522'de Mahmut Paşa Medresesi, 1525'te Gebze Medresesi, ertesi yıl Bursa Medresesi ve 1528'de de İstanbul Fatih Medresesi (sahn-ı seman medresesi)müderrisliklerine getirilmiştir. 1533'te önce Bursa, sonra da İstanbul kadısı olmuştur. 1537'de Rumeli kazaskerliğine terfi etmiştir. 1545'te şeyhülislamlığa getirilmiş ve ölümüne dek, yaklaşık 30 yıl bu görevde kalmıştır. Kabri Eyüpsultan'da, adıyla anılan Dar-ül Hadis'in bahçesindedir.

Osmanlı şeyhülisamları arasında daha çok verdiği fetvalarla tanınan Ebussuûd Efendi, özellikle Batınîliği benimseyen mutasavvıflara karşı koymuştur. Ancak bu mecmuâda kaydedildiği gibi Sünnî tarikat erbâbı arasında uygulamalarını gördüğümüz kendine has evrâd ve münâcatı olmasından onun bu zümrelere yakın olduğu sonucunu çıkartabiliriz. Zira "*virdi olmayanın vâridi olmaz*" düşüncesindeki tarikat şeyhlerinin kendilerine mahsus hizb, vird veya salavât metni oluşturdıkları ve bunlara devam ettiklerini bilmekteyiz.

Ebussuûd Efendi'nin Türkçe, Farsça ve Arapça 20'den fazla eseri bulun-

maktadır. Bunların en ünlüsü *İrşadü'l-Akli's-Selim ila Mezaya'l-Kurani'l-Azîm* adlı Arapça Kuran tefsiridir. Ünlü fetvaları ise Şeyhülislam Ebusuud Efendi Fetvaları (1972, yay. haz. E. Düздаğ) adı altında derlenerek yayımlanmıştır. Ebussuûd Efendi ayrıca şiir de yazmıştır.

Kanuni Sultan Süleyman'ın manzum bir beyitle, Topkapı Sarayı'nın bahçesindeki meyve ağaçlarına zarar veren karıncaların itlafının dinen mümkün olup olmadığını sorduğu,

"*Dirahta ger ziyan etse karınca
Günahı var mıdır anı kırınca?*"
beyitine karşılık olarak yazdığı, ünlü,
"*Yarın Hakkın divanına varınca,
Süleyman'dan hakkın alır karınca.*"
beyiti onundur.¹⁷

Ebussuûd Efendi'nin Dua Mecmuası

Bu Mecmuanın yazma nüshaları Ankara, Milli Kütüphane,¹⁸ Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi,¹⁹ gibi farklı kütüphanelerde bulunmaktadır.

Çalışmamızda İstanbul-Âmedî Matbaası'nda 1343/1924 tarihinde basılan nüshadan istifade ettik.²⁰ Sâbık İbtidâ-yı Hâric Medresesi müderrislerinden Abdullah Feyzî Efendi bir dua kitabı neşretmek istemiş, yeniden te'lîf yerine kütüphânelerde yazma nüshaları bulunan, Türkçesi oldukça açık ve anlaşılır bir üsluptaki Ebussuûd Efendi'nin *Dua Mecmuası*'nı yayınlamaya karar vermiştir. Farklı kütüphâne nüshalarını karşılaştırarak yeniden temize çekmiştir.

Ebussuûd Efendi, *Mecmua-i Daavât*'ı 968/1560'da sadârat makamına geçerek 976/1568'de vefat eden Semiz Ali Paşa²¹ nâmına te'lîf etmiştir. Nitekim Paşa'nın yaptığı in'âm ve ihsâna

¹⁷Kaynaklar ve geniş bilgi için bkz. A. Akgündüz, "Ebussuûd", *DİA*, X, 365-371.

¹⁸*Ebû's-Su'ûd Muhammed b. Muhammed el-İmâdî, Duâ-nâme, 06 Mil Yz A 6516, (DVD nr. 0398); 215x140 - 165x72 mm; 36 varak, Her sayfada 17 satır, Harekeli Nesih, Koç filigranlı, Sol kapak yok, sağ kapağın kenarları bordo meşin, dış yüzü ebru kağıt kaplıdır. Sözbaşları ve çizgiler kırmızıdır. Son sayfa (36b) silik olduğundan bitiş kelimeleri yazılmamıştır. İçindekiler: (37a)da başka bir duanın baş kısmı vardır.*

¹⁹*Duâ-nâme, Burdur İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu, (15 Hk 712 / 1), 200x145-120x50 mm. 1b-49b arası Söz başları kırmızıdır. Sırtı ve ser tabı kahverengi meşin, miklebli, mukavva bir cilt içerisinde dir. TÛYATOK. 34/IV. 268.*

Duâ-nâme, Isparta İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu, (32 Hk 1838), 145x100-80x50 mm; Çaharkuşe kahverengi meşin, üzeri ebru kâğıt kaplı, miklebli, mukavva bir cilt içindedir. TÛYATOK. 34/IV. 268.

²⁰*Mecmua-i Daavât, Müellifi; Şeyhülislâm Müftiyü'l-Enâm Ebu's-Suud el-İmâdî Efendi Hazretleri; Nâsiri Sâbık İbtidâ-yı Hâric Medresesi müderrislerinden ve muallimlerinden Kurban kitabı muharriri Abdullah Feyzî, (İstanbul-Âmedî Matbaası 1343/1924)*

²¹Ali Paşa, Devşirme olarak İstanbul'a getirilmiş, Sadrazam İbrahim Paşa'nın uhdesinde yetişmiştir. Mîr-i âlem (1545), Yeniçeri Ağası (1546), Rumeli beylerbeyi ve vezir rütbesiyle Mısır beylerbeyi tayin edildi. (1549) Üçüncü vezir olarak Kanuni ile sefere gitti. (1561) Zamanında Malta seferi yapılmış, Avusturya ile sekiz yıllık barış sağlanmıştır. Babaeski'de bir camii, Zincirlikuyu'da bir medrese, Edirne'de Ali Paşa Çarşısı'nı yaptırmıştır.

karşılık duadan başka verecek bir şeyi olmadığını, bir de sahîh kaynaklardan bu eseri te'lîf ederek sunmakla karşılık vermeye çalıştığını belirtmiştir.

Fevzi Efendi mecmuaya “*Cenâb-ı Hak duaya devam edenleri (duada ısrar edenleri) sever.*”²² hadîsi ve “*Bana du-a etmeye gadab ederim*”²³ Kudsî hadîsini kaydederek başlamakta, böylelikle okuyucuların yaratıcının gadabını celb etme veya sevgisini kazanma arasında bir tercih yapması gerektiğine işaret ederek çözümün duada olduğu-na işaret etmektedir.

Ebussuûd Efendi, kadınlara temkin üzere davranmaları, hüküm vermeden önce iyici araştırma yapmaları, çevre-deki âlim ve şeyhlere, tarîkat mensup-larına danışmasını tavsiye etmekte kendisine Hz Ali Efendimiz’in:

“*İlâhî ente zû fazlin ve mennin*

Ve innî zû hatâyâ fa’fû annî

Şeklinde başlayan,

“*İlâhî sen fazilet ve ikram sahibisin*

Bense hatalar sahibi, bağışla beni

Zannederim ki bütün güzellikler

sendendir

Gerçekleştir ey ilâhım güzel zannı-mı.”

Münâcatını vird edinmesi onun ma-nevî yönüne işaret etmektedir. Bayrâ-miyye şeyhi olan Babası, Muhyiddin Yavsî’den etkilenmemesi mümkün de-ğildir. Babasının Akşemseddin Hazret-leri’nin halifelerinden İbrahim Tennûrî Hazretleri’nin makamına geçmiş, Hacı Bayrâm-ı Velî ve Akşemseddin’den ge-len bir geleneğin içerisinde yetişmiştir.

Mecmuayı yayına hazırlayan Fevzi Efendi, Şeyhülislâmın takvâsının şîârı olarak her gün okumaya devam ettiği ve bütün dostlarına, hatta babasına bi-le okunmasını tavsiye ettiği hizbini de kayd etmiştir. Bu hizb önce Ahmed Zi-yâeddin Gümüşhânevî’nin Mecmûatü’l-

Ahzâb içerisine, buradan Mehmed Zâ-hid Koktu tarafından tertîb edilen Ev-râd’ın Cumartesi günleri okunan bölü-mü içerisine alınmıştır.

à+æ°<üq+°N°h *
+Én©ranG <ø°-+ù°M°h *
pG°f<MnG <°q°¶°f
=°*;ydnG

<ø°Y °h 'A~É°H °frdG°h
'A~É°°†°rdG°h
'A&ÓnÑrdG°h
+ô<°ØrdG /°ndnG <ø°Y

°Úq' °†°*°rdG
°Ú/WÉ°«°°ûrdG -+ô°°T
<ø°e°h 'A~G°ó<Yn°rG
+Qh°*ô°°*T

Şeklinde başlayan virdinde, “*Alla-hım! hâlimi düzene koy, işlerimi güzel-leştir; beni fakirlik ve zelillikten halâs eyle. Beni, kazâ, belâ, vebâ, düşmanla-rın, saptıran şeytanların ve kötülüğü emreden nefsimin şerrinden muhafaza et.*

Allahım! Beni ibâdet eden sâlihler-den, şükreden zenginlerden eyle. Dîni ve dünyevî bütün işlerimizde düzenli olmayı nasip et. Hayır olan isteklerimi-ze kavuştur. Şer ve azgınlık gibi günah-ların büyüğünden ve küçüğünden uzak-laştır. Beni sevaplı işlere, sıdk ve isme-te yaklaştır. Sâlihler zümresinden eyle.

Allahım! Sâlih amellerle, ilâhî mari-fet ile, ince, hakîkî, faydalı fazîlet ve ilimle hayatımı kolaylaştır. Kalbimi ârifler ve ilmiyle âmil olan âlimler ara-sında meşhur olan o ilmin nûruyla ay-dınlat. Ömrümün sonunda, rûhun be-denden ayrılacağı vakit “Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muham-meden abduhû ve Rasûlüh” diyerek kalbimi îman nûruyla aydınlat. Yüce Al-lah’ın salât ve selâmı peygamberlerin,

²² a ÜëŸG Öëj

É©J ^G ¿G

¬d Ö«eRÓŸG iG

AÉYódG

Fethü’l-Bârî, XI, 95; Câmiu’l Ulûm

ve’l-hikem, I, 392; Feyzü’l-Kadîr,

II, 179; Sübüle’s-selâm, IV, 176;

Keş_fü’l-Hafâ, I, 285, 287.

²³ ffYój ’ øe

É©J ^G Éb

¬ŸMG ffYój øe h iG

¬«Y Ö°†YG

aile efradının ve arkadaşlarının hepsinin üzerine olsun. Rahmetinle, şeref-inle ve büyüklüğünle (dualarımızı kabul et) Ey göklerin ve yerin yaratıcısı, yücelik sahibi, ebediyen var olacak olan, büyük olan ve ikrâm sahibi olan (Allahım).”

Dikkat edilirse Ebussuûd Efendi Allah'tan hâlinin güzelleştirilmesini, şeytan ve düşman şerri gibi aldatan dünyevî ve uhrevî sıkıntılardan kurtulmayı, sâlihler ve şâkirler zümresinden sayılmayı istemektedir. Günahların büyüğü veya küçüğünden ona sığınmakta, mutasavvıflar arasında meşhur ve yaygın olan marifet nûruyla kalbinin aydınlanmasını niyâz etmektedir. Son nefeste kelime-i şehâdet getirmenin kendisine nasîb olmasını, imânla bu dünyadan ayrılma bahtıyarlığına ermeyi arzulamaktadır. Hizbin sonunda Hz. Peygamber'e âline ve ashâbına selâm etmekte; bunu da Allah'ın azamet ve kibriyası, bedî'us-semâvâtî ve'l-ard, zü'l-celâli ve'l-ikrâm, erhame'r-râhimîn gibi esmasına sığınarak niyâz etmektedir.

Yine bir münacaatında;
Elhamdü lillezî masnûuhû fevka'l-ulâ el-Kâhîru'l-ferdu'l-lezî mahlûkuhû tahte's-serâ

Varlığı her şeyin fevkinde olan Allah'a hamdolsun

Serâ'nın altında olan mahlûkâtını kahredebilecek durumdadır.

Parlayan aya, hidâyet nûruna salât edin

Ötelerin en hayırlısına yani Hz. Muhammed Mustafa'ya salât edin.

Etbâna, zevcelerine salât edin

Onlar huzur ve safâ ehlini hidâyete erdiricidirler.

derken bir müftî olarak hamdele ve salvele getirmenin önemine işâret etmekte,

Efneytü ömrî fi'l-hevâ vâ hasretâ vâ

hasretâ

Zayyeat a'zâ kuvvetî vâ firkatâ vâ firkatâ

Ömrümü boşa geçirdim, âh hasret âh hasret

Azalarımın kuvveti gitti âh ayrılık âh ayrılık

Gözüm bakmaktan mahzun, gönlüm şehvetten kasvetlendi

Ömrüm gafletten fenâ buldu ey rabbim ey rabbim

Tûl-i emel beni aldattı, güzel amel-leri kaçırdım

Ecel vaktim geldi ey rabbim ey rabbim.

Ayaklarımı sabit kıl, mîzânımı ağır,

Derken de örneğine sûfilerde rast geldiğimiz sâde bir kul olarak acziyetini ifade eden satırlar görülmektedir.

Nitekim mecmua içerisinde

Bir çocuğunun vefatından dolayı hislerini

“Gel ey hacetse hisâl u melek-i cemâlim gel

Seni bekâda koyup ben fenâ bulam derdim

Döndü hasretle tâkat u mecâlim gel Vücûd bulmadı endişe-i muhâlim gel

beytiyle başlayan dizelerinde dile getirirken şairlik ve edebî yönünü izhâr etmektedir.

Eserini bir mukadime ve yedi bölümden oluşturan Ebussuûd Efendi, mukaddime; Duanın tarifi, fazîletleri, şartları, kabul vakitleri, duası makbul olan şahıslar, duanın kabûl alâmetlerini maddeler halinde açıklamıştır.

Birinci bölüm'de; İsm-i A'zam, kabul olan dualar, her murad için okunacak duaları,

İkinci bölüm'de; Seferde ve gazada, bineklere binerken inerken, şiddetli korku anında, hastalık, üzüntü, gam keder anlarında okunacak duaları,

Üçüncü bölüm'de; sabah ve akşamları, yatarken, kalkarken, nîmetlere şükür duaları, uykuya gitme veya uykusuzluk duaları, uykuda korkma duaları ve çeşitli faydalı duaları,

Dördüncü bölüm'de; Yemek yerken, içerken, elbise giyinip çıkarılırken, eve, hamama girip çıkarken okunacak duaları,

Beşinci bölüm'de; Can ve malı, aile efradını koruma, nazar, göz değmesi ve hıfz için okunacak duaları,

Altıncı bölüm'de; Oruca başlarken, açarken, Cumada, Bayramlarda, Kadir Gecesi'nde, Arefe gününde okunacak duaları,

Yedinci bölüm'de, hâcet ve korku namazları, tesbih ve tevbe namazları, haftanın her gününe ait kılınacak namazlar, anne baba hakkını edâ etmek içinkılınacak namaz hususunda açıklama ve dua örnekleri vermektedir.

Bu bölümü Ebussuûd Efendi'nin eserinden bir-iki örnek ile bitirelim.

Birincisi rivâyet;

Emîrül-mü'minîn Hazret-i Osman radiyallahu anh rivâyet eylediği bir hadiste Hazret-i fahr-ı rusûl *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurdu ki: Her kim ki sabah ve akşam üçer kere;

+ a ^ Å° 'T \- / Å° < SG
°TM° e >ô°*†°j ' ' i \òsdG
' ^G /°° <ù+H

24 *°« \°©rdG *TM« \ Å° =ùdG
°f*g°h 'AÉ# Å° =ùdG +a
' ' °h ¢+V<Qn' rG

okusa o kimseye aslâ zarar erişmez. Eğer sabah okursa akşama kadar, akşam okursa sabaha kadar her korkudan emin olur.

İkinci rivâyet:

Ebu'd-Derdâ radiyallahu anh rivâyet

eyledi ki; Hazret-i Rasûl *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurdu ki; Her kim sabah ve akşam yedişer kere;

Årsc °f°J '¬<« '°Y
°f*g s'°G °¬&d°G ' ' *^G
°+Ñ°<ù°M

25 /°« \¶ °©rdG

¢°T<ô°©rdG ÷ °Q

°f*g°h

okusa Hak Taâlâ o kimsenin bütün mühim işlerine kefil olur. Vesair işlerini gerek dünyevî gerekse uhrevî olsun rast getirir. Üçüncü örnek olarak Ana Babaya İyilik Namazı'nı sunarak çalışmamıza son verelim;

Ebu Hüreyre radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; *"Her kim Perşeme gecesi akşam ile yatsı arasında iki rekat namaz kılsa ve her rekatinde bir Fatiha, beş Âyete'l-kürsî, beş ihlâs, beşer felâk ve nâs) okusa ve namaz tamam olduktan sonra on beş kere (estağfirullah el-azîm) deyip on beş kere salavât-ı şerîfe getirse ve sevâbını anne babasına hediye eylese o kimse ana ve babasının haklarını ödemiş olur. Ve uhdelerinden kurtulmuş olur."*

İfâde-i Nâşir

Çoktan beri dualara dair bir risâle yazıp neşr etmek fikrinde idim. Eslâf-ı güzîn bizim gibi temsîle-i nevşân-ı kâisât-ı maarife hâcet bırakmayacak dedecede her ilim dalına dair te'lîfât ile kütüphâneler doldurarak ahlâfî kendilerine minnetdâr bırakmışlardır. Eslâf-ı kirâmdan fahru'l-ulemâ, ıftihâru'l-fudalâ, yani Şeyhülslâm Müftiyü'l-enâm Cenâb-ı Ebussuûd fazîletü'n-nümânın şimdiye kadar tab' edilmeyen *Mecmua-i Daavâtı* eski yazma nüshaları kütüphânelerde araştırılarak bir çok zahmet

²⁴Tirmizî, V, 465; İbn Hibbân, III, 132, 144; İbn Mâce, II, 1273; Ahmed, I, 62-63, 66; Tayâlisî, Müsned, I, 14; Buhârî, el-Edebü'l-müfred, s. 230.

²⁵Her kim bu duayı sabah akşam yedi kere okursa Allah onun dünya ve âhiret işlerinden ehemmiyet verdiklerine kâfi gelir. İster dilden söylesin ister kalpten. Ebu'd-Derdâ'dan:

f g °G ¬dG ' °G
Ñ°ùM Tirmizî, V, 283; Ebû Dâvud, IV, 320, 321; Sa'îd b. Mansûr, Sünen, V, 303; İbn Ebû Şeybe, Musannef, VI, 79, 535.

ve külfetlerle mükerreren mukâbele ve tahkîk neticesinde tebyîzi müyesser oldu. Hazret-i Ebussuûd *Mecmuas*'ının Türkçe şerhlerini öyle bir uslûb-ı latîf üzere tahrîr buyurmuştur ki; manasını avâm anlamakta güçlük çekmeyeceği gibi havâs dahî mezâyâsını fehm ve idrâk eyler.

Cenâb-ı Ebussuûd aleyhi rahmetü'l-vedûdün taraf-ı âcizîden kaleme alınarak iş bu mecmuaya derc olunan tercüme-i hâl-i fezâil iştimalerinden nasıl bir allâme-i yegâne olduğu anlaşılacağından eser-i te'lîfi olan şu mecmua-i mübâreke her türlü târif ve tavsiften müstağnîdir.

Binaenaleyh; *Mecmua-i Daavât*'ın ihvân-ı dîn tarafından hırz-ı cân edilmesini hâlisâne arz ve tavsiye eylerim.

Şeyhülislâm, Müftiyü'l-Enâm, Sâhib-i Mecmua-i Daavât, Ebu's-Suûd Efendi Hazretlerinin Tercüme-i Halleri

Ebussuûd Ahmed Efendi İbn Şeyh Muhyiddin Mehmed b. Mustafa el-İmâdî-uzmâ-yı ulemâ-yı Osmâniye içinde birinci sayılabilecek bir mertebe-i bâlâ-terîn istisnâyı hâiz bir fâzıl-ı nâdiri'l-mevcûd idi.

Değil Osmanlı ulemâsının bütün aktâr-ı İslâmiye fuhûlünün bile pişvâ-yı mefâhir-i entümâsıdır. İlmi Tefsîr, Fıkıh, elsine-i selâsede şiir ve inşâde, vesair ulûm-ı âliye ve aliyyede kudret-i muhayyirü'l-ukûle sâhib ve mâlik idi. Bahr-ı bî intihâ-yı hakâyık ıtlâkına sezâvâr olan fıkıh gibi bir ilm-i adîm o kadar âmâk-ı gavâmızına vâsıl olmuş idi ki; bu ilm-i celîlde hâsıl ettiği melekât-ı fevkalâdenin sür'at-i hârikasıyla bir defa salât-ı fecrden sonra ezân-ı asra kadar 1412, def'a-i sâniyede 1413 fetvâ imza ve isdâr etmeleri kendilerinin nasıl bir allâme-i zî kemâl olduğu anlaşılır. Haremeyn-i muhteremeyn "*Şerre-*

fehüma'llâhu Taâlâ ilâ yevmi'd-din" ulemâsı Cenâb-ı Ebussuûd fezâil-nûmûdun irtihallerini işittikleri vakt salât-ı gâib edâsına kıyam göstermeleri şöhrat-i ilmiye ve azâmet-i kemâline bürhân-ı kâtıdır.

896/1490 sene-i hicriyesi Saferü'l-hayriyesinin on yedinci günü dersaadet civarında kâin "Müderres" karyesinde zînet-âvur mehd-i şuhûd olmuştur. Peder-i vâlâ-güherleri Kürdistan'da vâki Ammâdiye Kasabası'ndan olup zât-ı fâdılâneleri Ebussuûdi'l-İmâdî lakabıyla şöhrat-gîr âfaktır.

Ebussuûd Efendi âlem-i şebâbında peder-i fazîleti Şeyh Muhyiddin Muhammed Efendi'den *Hâşiye-i Tecrîdi bi't-tamâm*, *Şerh-i Miftâh*'i iki defa, *Şerh-i Mevâkîf* nihâyetine kadar tahkîk üzere tederrüs eylemişler idi. Az zamanda nûr-ı seher gibi âfâka münteşir olan kemâlât-ı zâtiye ve şöhrat-i ilmiyesi hükümdâr-ı zamân, pâdisâh-ı kader-dân-ı sultan Bayezîd Hân-ı sâni hazretlerinin mesmû-ı şâhâneleri olunca huzûr-ı hümayunlarına celb, taltîf ve yevmiî otuz akçe celb-i ulûfesi tahsis buyuruldu. Peder-i zî irfânından sonra bir çok zaman-ı fuhûl ulemâsından Müeyyedzâde'nin dersine devam ile ulûm-ı şer'îye ve edebiyede ihrâz-ı mertebe-i âliye ederek müşârun ileyh Müeyyedzâde'ye damad olmakla beraber tarîk-ı tedrise şeref-bahş-ı duhûl olmuşlar idi. O vaktin usûl-i mehâsin-i şümûlünden olmak üzere tadrîs-i ulûm maksad-ı hayr mersadiyle devr-i medârise başlayarak 922/1516 tarihinde otuz akçe ile İnegöl'de vâki İshak Paşa Medresesi'ne, sonra sırasıyla Dersaadet'de Davut Paşa, Mahmud Paşa, Gök-bûze'de Mustafa Paşa Medresele-ri'nde, 932/1525'de Bursa'da kâin Sultâniye Medresesi'ne ve 934/1527'de Medâris-i semâniyeden birine nasb ve

ta-
ne-dilân-ı ilm ve irfân, fedâil-i bî nihâ-
ye-i ilmiyeleriyle seyerâb buyurmuş-
lardı. 939/1532 tarihinde Bursa bir se-
ne sonra İstanbul Kadılıklarına şeref-
bahş-ı adl, 944/1537'de Rumeli Kazas-
kerliği'ne sâye-i inzâr fazl olmuştur.
Nihayet 952/1545 senesi Şabanı'nda
Şeyhülislâm ve müftiyü'l-enâm olarak
otuz sene bilâ fâsıla devam eden müd-
det-i meşihatında o makâm-ı bâhiru'l-
ihtirâmın kader ve şerefini karîn-i îtilâ,
ehemmiyet-i ve ulviyetini dubâlâ eyle-
miştir.

Cennetmekân Sultan Süleyman Kâ-
nûnî hazretlerinin zaman-ı adalet-ni-
şân hilâfet-penâhilerinde idâre-i dev-
letin her şûbesinde vaz olunan kanun-
ların hepsi için Ebussuûd Efendi mer-
humdan fetvâ istenerek gereğince Ka-
vânîn-i Osmâniye şer'i şerîfe tatbîk ve
mesâlih-i dîniye ve dünyeviye, hüsn-i
nizâm üzere tensîk olunmuştur. İşte
Ebussuûd ilmiye ve kemâlât-ı zâtiye-
siyle emr-i din ve dünyânın hüsn-i idâ-
resiyle meşgul iken devr-i meşihat ve
saltanat-ı ilmiyesinin sâl-i ahîri olan
982 senesi Cemâziye'l-ûlâsının beşinci
günü (23 Ağustos 1574) 87 yaşında ol-
duğu halde kemâl-i nüsah-ı hayât ve
azim-i cinân-ı âliyat olmuştur. *"rahi-
mehullahî Taâlâ rahmeten vâsiaten"*

Cenaze namazı bi'l-umûm ulemâ,
vüzerâ, ağniyâ ve fukara tarafından Fa-
tihi Camii Şerîfi'nde edâ olunup naaş-ı
gufrân-ı nakşî, civâr-ı rahmet-i medâr
Hazret-i Hâlid *radıyellahu anh*'da Kay-
makçılar başında bina ve inşâ ettirdik-
leri mektep sahasında defîn-i hâk-i ıtır-
nâk edilmiştir. Kabr-i şerîfleri ziyerat-
gâh-ı ulemâ ve sulehâdır. Müşâruni-
leyh Ebussuûd Efendi hazretlerinin
mezkur mektepten başka âsâr-ı hayri-
yesinden İskilip'te bir camii şerîfi, İs-
tanbul'da bir hamamı vardır. İrtihalle-

rine *"Monla Ebu's-Suuda ola makâm-ı
Cennet"* mısra-ı tarih düşmüştür.

Müşârun ileyh Ebussuûd Efendi
hazretleri uzun boylu, sakalının iki ta-
rafı seyrek, mehâsin-i celîleleri dolanı,
şeb-i mehtâb gibi nûrânî, vakur, edîb,
vecîh, mühîb, libâs-ı zühd ve takvâ ile
âraسته, tecemmül ve âlâyiştten vâreسته,
hem reng-i selef-i sâlihîn, pîr u sahâbe
ve tâbiîn idi.

Âsâr-ı muhalledesi; meşhûr âlim
olan *"İrşâdü'l-akli's-selîm ilâ mezâ-
yâ'l-Kur'ânî'l-Azîm"* nâm tefsîr-i şerîfi,
*Mecmua-i Fetevâ, Tefsîr-i Keşşâf'ın
sûre-i Feth'ine ve Hidâye'den Kitâbu'l-
buyû'a hâşiyeler, Kasîde-i Mîmiyye,
Mecmua-i Daavâtıdır.*²⁶

Tefsîr-i Hidâyet sefirlerinin tesvîdi
972/1564'de Sûre-i Sâd'ın âhîrine gel-
diğinde sâdır olan irâde-i Süleyman
Hânî ile müstağcelen beyaz edilerek
manzûr-ı pâdişâhî oldukta Ebussuûd
Efendi'nin vazifelerine 300 akçe terakkî
ihsân olundu. O tarihe kadar makâm-ı
meşihatın muhassasâtı 200 akçe idi.
Tefsîr-i şerîfin bir sene sonra ikmâline
100 akçe daha zam edilerek vazifeleri
600 akçeye iblâğ olunmuştur. Tefsîr-i
şerîfin iki nüshası harameyn-i şerîfeyn
ulemâsına vakf ve irsâl olunarak istin-
sah-ı tullâba icâzet verildi. Tefsîr-i şerîf
akâid, dîn, usûl-i şer'i mübîninde mez-
heb-i Ebû Mansûr Mâturîdî üzere kale-
me alınmış olduğundan her diyâr-ı İs-
lamda nüshaları ta'vîz-i mücerreb gibi
makbûl-i âlem, kavîl-i müftî gibi metâ
ve Müslim bulunmuştur.

Ebussuûd Efendi merhumun dü-
şündüğü tahkîm-i ahkâm-ı şer'iyye ve
ihyâ-i sünen-i seniyye olduğundan mu-
ğayir şer'i şerîf olarak ihdâs edilmek
istenilen bidei seyyie-yi imhâ husûsun-
da pek ziyâde vakt ve ihtimâm buyurur
idi. Ez cümle Çivizâde Efendi Sadr-ı
Rûm oldukta vakf-ı nukûdun butlânına

²⁶Ebu's-Suud Efendi, bu
Mecmua-i Daavât'ı 968/1560'da
mesned-i sadârate geçerek
976/1568'de vefat eden Semiz
Ali Paşa nâmına te'lîf etmiştir.
Mecmua-i mezkûre bu kere
taraf-ı âcizîden tab' ve neşr
olunmuştur.

sa'y etmiş ise de müşârun ileyh Ebusuûd Efendi kütüb-i mu'tebereden naklen bir risâle-i makbûletü'l-ukûl yazıp Müslüman vakıfların ibkâsına ve hayrât-ı celîlenin ihyâsına bâis olmuşlardır.

Maiyet-i meşîhat-penâhîleri memurlarının dahî umûr-ı kazâda müstakîmâne ve basîretkârâne hareket etmelerini pek ziyâde iltizam buyururlar idi. Kadılarından birine yazdığı aşağıdaki mektûb-ı fetvâ-penâhîleri bu sözümüzü desteklemektedir.

Sûret-i Mektûb

"Ba'de't-tahiyatü ve's-selâm; inhâ-yı risâlet muhabbet-peyâm odur ki; umûr-ı kazâ emr-i muazzam, husûsan zamanımızda büyük tehlikeler içermektedir. Beher hususta kemâl-i tedebbür ve tefekkür ve her ahvalde nihâyet taakkul ve gâyet teemmül üzere olup mülâhaza-i tâm etmeyince bir cânibe ceryân etmesin. Ve ol diyâr-ı celîlül'l-i'tibârda temkin ve ârâm eden ulemâ-yı kirâm ve meşâyih-i izâm ve fukarâ-yı enâm ile müşâvere-i tâm eyleyip cemî umûrunda Hazret-i Hakk'a tevekkül ve Hazret-i Risâlet-penâha tevessül ve kazâ-i mübremde teennî ve teemmül edesiniz. Hak sübhânehû ve taâlâ cemî hatâ ve halelden, belâ-u zelelden masûn ve mahfûz eyleye, ve's-selâm bi hurmeti seyyidi'l-enâm ve âlihî ve sahibihî'l-kirâm"

Cenâb-ı Ebussuûd ekseriyâ Hazret-i Ali radiyellahu anh ve kerremallahu veche Efendimize mensup münâcât-ı âtiye ile dühe-küşşâ-yı tazarru oldukları mervîdir.

"İlâhî ente zû fazlin ve mennin

Ve innî zû hatâyâ fa'fü annî

Ve zannî fike yâ Rabbi cemîlün

*Fe hakkık yâ ilâhî hüsne zannî"*²⁷

Cenâb-ı Ebussuûd'un takvâsının ge-

reği olarak her gün okumaya devam ettiği ve bütün dostlarına ve hatta pederi âlîlerine bile o vecihle okunmasını tavsiye ettiği hizb-i âtisini teberrüken bu raya derc ettik. Ey okuyucu, sende her gün bu hizb-i şerîfi oku. Az vakitte faidesini görürsün, kolay okunması için harekelenmiştir.

+æ°<üq+°N°h *
+Én©ranG <ø°-+ù°M°h *
pG°f<MnG <°q'¶°f
= ° * i y d n G
<ø°Y °h 'A~É°H°frdG°h
'A~É°°t°rdG°h
'A&ÓnÑrdG°h
+ô<°ØrdG /°ndnG <ø°Y
* °Úq'°t°*°rdG
°Ú/WÉ°«°=ûdG -+ô°°T
<ø°e°h 'A~G°ó<Yn°rG
+ Q h * ô ° * T
°ø/e \æ r °©<LG
=°*j y d n G * 'A f °>ûdÉ+H
'I ° Q É = e ° ' r G
φ / ù < Ø = æ d G ° h
* °øj\ô°cÉ°=ûdG
'A~É°«'æ<Z°'rG°h
°øj\ó+HÉ#©rdG
'AÉ#ë°>°ü d G
'á«'æj-'ódG +QfoeoG
TM«\°L \a
°É°¶'à<f/'rG
É°æ°d<ô°-'ù°j°h
<ó-'©°H°h * +ô<«°îrdG
°ø/e É°f°OG°ô*e <°-
'ü°M°h *
'á=j+f°«<f>ódG°h
+ô°F~ÉÑ°µrdG

²⁷"İlâhî sen fazilet ve ikram sahibisin

Bense hatalar sahibi, başıla beni

Zannederim ki bütün güzellikler sendedir

Gerçekleştir ey ilâhim güzel zannımı."

²⁸Allahım! hâlimi düzene koy, işlerimi güzelleştir; beni fakirlik ve zelillikten halâs eyle. Kazâ, belâ, vebâ ve düşmanların şerrinden, saptıran şeytanların şerrinden, kötülüğü emreden nefsimin şerrinden beni muhafaza et. Allahım! Beni ibâdet eden sâlihlerden, şükreden zenginlerden eyle. dîni ve dünyevî bütün işlerimizde düzenli olmayı nasip et. Hayır olan isteklerimize kavuştur. Şer ve azgınlık gibi günahların büyüğünden ve küçüğünden uzaklaştır. Beni sevaplı işler, sıdk ve ismete yaklaştır. Sâlihler zümresinden eyle.

Allahım! Sâlih amellerle, ilâhî marifet ile, ince, hakîkî, faydalı fazîlet ve ilimle hayatımı kolaylaştır. Kalbimi ârifler ve ilmiyle âmil olan âlimler arasında meşhur olan o ilmin nûruyla aydınlat. Ömrümün sonunda, rûhun bedenden ayrılacağı vakit "Eşhedü en lâ ilâhe illal-lâh ve eşhedü enne Muhammeden abduhû ve Rasûlüh" diyerek kalbimi îman nûruyla aydınlat. Yüce Allah'ın salât ve selâmı peygamberlerin, aile efradının ve arkadaşlarının hepsinin üzerine olsun. Rahmetinle, şerefine ve büyüklüğüne (dualarımızı kabul et) Ey göklerin ve yerin yaratıcısı, yücelik sahibi, ebediyen var olacak olan, büyük olan ve ikrâm sahibi olan (Allahım).

²⁹Varlığı her şeyin fevkinde olan Allah'a hamdol-sun

Serâ'nın altında olan mahlûkâtını kahredebilecek durumdadır.

Parlayan aya, hidâyet nûruna salât edin

Ötelerin en hayırlısına yani Hz. Muhammed Mustafa'ya salât edin.

Etbâina, zevcelerine salât edin Onlar huzur ve safâ ehlîni hidâyete erdiricidirler.

/Üf*f>òdG °ø/e
/çÉ"«°<ü'©rdG°h -
+ô°=ûdG °ø'e

/¥<ó°-+ü d G ° h
/ í ' d É ° # ü r d G
p°ª©rdÉ+H æ<H-+ôb
* +ô'F~É°"°=ü d G ° h

=°*jydnG *Ú\ë'dÉ°=ü d G
°ø/e \ær°©<LG°h
, 'á°ª°<ü'©rdG°h
/±+QÉ#©°ªrdÉ+H°h
'á°ë'dÉ°=ü d G
/ É#ª<YC 'rÉ+H
°QÉ#ª<YC'rG É°æ'd<ô°-
' ü ° j

+ ' F É ° ° ë r d É + H
/ ™ ' a É = æ d G
+ ° < † ° Ø r d G ° h
/°r/©rdG°h 'á=«°j dE'rG
/±+QÉ#©°ªrdG °r'J
pQG°f<f'É+H \Ñr°b
<Q-+f°f°h *

p ' F É ° b = ó d G
° Ú ' ' e É # © r d G ° h
°Ú'a+QÉ#©rdG °ø<«°H
' I ° Q f * j ° < û °ª r d G
/ f o * © r d G ° h

/ ' < ò = æ d G / É # M \ a
/ ç É #ª j / ' r G
+QG°f<f'É+H°h * °Ú'-
' ° ë *ª r d G
s' ' G ° ¬ & d ' G ° ' < ç ' G

*ó°j°<T'G ° f o b ' G
<ç'É+H i+ô*ª*Y °ô'N&G
\
a

* * ó < Ñ ° Y G \$ ó =ª°ë * e

=ç'G *ó°j°<T'G °h *¬'d
j \ô°T ° ' °ó<M°h
* ^ G

& ° Y °h °°s°° S °h
'¬<«°'Y & d É # © ° J * ^ G
s°° U °h *

* ¬ o d f ° * S ° Q ° h
° ' J = ò ' © + H ° h
° ' à °ª < M ° ô + H *

° ø « \ © °ª < L n G
\¬+Ñ<ë°U °h \¬ d & G
φ / V < Q ° ' r G ° h
/ ä G ° f "ª° = ù d G
° ™ j / ó ° H É " j
° ' F ~ É " j + ô < Ñ / μ + H ° h

28* /G°ôrc/'rG°h

'á°ª'¶°©rdG°h

'A~É°°ÑrdG°h

+&Ó°érdG G°PÉ"j

*Elhamdü lillezî masnûuhû fevka'l-
ulâ*

*el-Kâhiru'l-ferdu'l-lezî mahlûkuhû
tahte's-serâ*

*Sallû alâ bedru'd-dücâ sallû alâ nûru'l-
hüdâ*

*Sallû alâ hayru'l-verâ aġnî en-Nebiy-
yü'l-Mustafâ*

*Sallû alâ etbâihî sallû alâ ezvâcihî
Hümü'l-mehdiyyîne bih ehlü'l-hudûri
ve's-safâ 29*

*Efneytü ömrî fi'l-hevâ vâ hasretâ vâ
hasretâ*

*Dayyeat a'zâ kuvvetî vâ firkatâ vâ firka-
tâ*

*Aynî l îmin abdetî, kalbî kasâ min şeh-
vetî*

*Ömrî fenâ min gafletî yâ Rabbenâ, yâ
Rabbenâ*

*Kad garratî tûle'l-emeli kad fâtenî hüs-
ne'l-ameli*

30Ömrümü boşa geçirdim,
âh hasret âh hasret
Azalarımın kuvveti gitti âh ayrılık
âh ayrılık

Gözüm bakmaktan mahzun, gön-
lüm şehvetten kasvetlendi
Ömrüm gafletten fenâ buldu ey
rabbim ey rabbim

Tûl-i emel beni aldattı, güzel
amelleri kaçırdım
Ecel vaktim geldi ey rabbim ey
rabbim.

Ayaklarımı sabit kıl, mîzânımı
ağır,
İsyânımı mağfiret et, ey rabbimiz
ey rabbimiz.

31Seni tenzih ederim,
hakkiyla sana ibâdet edemedik ey
Ma'bûd.

32Seni tenzih ederim,
hakkiyla seni bilemedik ey
Ma'rûf.

33Buyurdu fahrî âlem;
onlardan birisi olduğun,
İçlerinden kime ittibâ edilirse
hidayete erileceğini.

Kad câenî vakte'l-eceli yâ Rabbenâ, yâ rabbenâ

Sebbit lenâ akdâminâ sakkil lenâ mîzâ-nenâ

Va'firlenâ isyânâ yâ Rabbenâ, yâ Rabbenâ ³⁰

Bir evlâdının vefatından dolayı rakîk kalbinden hâsıl olan elem ile aşağıdaki mersiyei söylemiştir.

"Gel ey hacetse hisâl u melek-i cemâlim gel

Seni bekâda koyup ben fenâ bulam derdim

Seninle milk-i vücûdum tamâm âmir idi

Bu rüzgar ise ey ebrîden yaşın seyelâb Niyâz u davet ise eyledik tamam ey dil

Dövündü hasretle tâkat u mecâlim gel

Vücûd bulmadı endîşe-i muhâlim gel

Yıkıldı cümleten oldu harâb hâlim gel

Beni de ağlatan oldur ağlaşalım gel

O yar gelmedi gel bari biz varalım gel"

velehû aleyhi'r-rahmeti

"Yine sevdâ-zede-i zülf-i siyahkâr oldum

Yine bir olmayacak derde giriftâr oldum"

Mâ hâsıl; Cenâb-ı Ebussuûd aleyhi'rahmeti'l-vedûdun mâlik olduğu ulüvvü mezâyâ-yı ilmiye her nev'i tavsîf ve sitâyîşin fevkinde bulunduğundan o mebhâs-i amîkada ne yazılmış olsa it'âb-ı kalemden başka bir şey-i müfid olamaz.

"Ez her ki kalem şerh koned efzûnest"

Semere-i ilmiyesi olarak kütüphâne-i cihâna ihdâ buyurdıkları müellefât-ı muhalledede-i bî nazîrlerinden dolayı nâmı vâcibü'l-ihtirâmı dünya durdukca bâkîdir.

"Hâk-i pây ulemâ-yı âmilîn

Pîr u sulehâ-yı kâmilîn

Ahkaru'l-ibâd; Abdullah Feyzi"

Bismillâhirrahmânirrahîm

Sebeb-i Te'lîf

Hamd u sipâs ve sitâyîş bî kıyâs ol sâmiu'l-asvât ve mücîbü't-davaat hazretine olsun ki; onun umûmî rahmeti bütün kullarda hâsıl ve nîmet-i cesîmesi mutî ve ehl-i inâda vâsıldır.

"Ondan umar rahmeti şâh-ı gedâ

Her ki u meh kulluk ederler anâ

Müslim u bî dîne erer nîmetî

Mü'min u kâfir eder andan recâ"

İnsan hamd-i ma'rûftan taksîr ile mevsûftur.

³¹ * O f * « < © ° e É " j
° ' J ° O É # Ñ / Y = ° M
° É ° f < Ó < Ñ ° Y É # e
° ° f É # Ñ ° * S

Ve lisân hadd-i tarifinden kusûr ile ma'rûftur.

³² * ± h * ô < © ° e É ° j
° ' à ' a + ô < © ° e = ° M
° É ° æ r a ° ô ° Y É # e
° ° f É # Ñ ° * S

Ve salavât-ı mütevâsalât ve teslî-mât-ı mütevâlîyât ol sadr-ı suffe-i enbiyâ ve fahr-ı zümre-i asfiyâ, el-ma'rûf bi'l-halkı'l-vesîm, el-mevsûf bi'l-halkı'l-azîm, efdalü halkıllâh "Muhammed Rasûlullah" üzerine olsun ki; hâtemü'l-enbiyâdır. Ve dahî âli ve ashâbı, etbâi, ahbâbı üzerlerine olsun ki;

"Buyurdu fahr-i âlem hem ke enne-hüm

Bi eyyihim iktedeytüm ihtedeytüm" ³³

Ba'de edâ-yı hizmet mehâmid-i ilâhî ve kazâ-i hukûk-ı tahîyyât-ı risâlet-penâh, erbâb-ı akl u sidâd ve ashâb-ı fikr u reşâd-ı Rûşen ve müberhendir ki; her sâhib-i saadet ki; onun vücûdu sebeb-i silâh-ı âlem ve bakâsı müceb-i

³⁴Bu Duânâme'de mezkûr olan dualar, zikirler ilm-i hadîsin müteber kitaplarında zikr olunmuştur. Sahîhu'l-Buhârî'den, Sahîh-i Müslim'den, Sahîh-i Tirmizî'den, Nesâî'den, İbn Mâce'den müteber tefsirlerden nakl olunmuştur.

³⁵Ğâfir, 40/60.

³⁶Sahihtir. Müstedrek ale's-sahîhayn, I, 669; Tirmizî, Sünen, V, 552; Ahmed, Müsned, V, 234; et-Tergîb ve't-terhîb, II, 316; Nevâdirü'l-Usûl, IV, 129; Fethü'l-Bârî, XI, 95; Tuhfetü'l-Ahfezî, IX, 374; Feyzü'l-Kadîr, III, 542; V, 437; VI, 450.

intizâm-ı ahvâl-i ümem ve tedbîr-i bâ-is-i devâm şer'i millet, ve re'yi muktezâ-yı kıyâm-ı mülk-i devlet ve riyâseti râfî i'lâm-ı din ve siyâseti dâfi' âmâl-i müfsidîn, evvelânı duâ-yı hayr ile yâd eylemek kâffe-i enâm ve cümle-i havâss ve enâm üzerine farz, ayn-ı vâcibü'l-kazâ gibi olur.

Bu zamanda veli-yi ni'metimiz ve sâhib-i saadetimiz âsîfü'z-zaman, sâhibü'l-fazl ve'l-ihsân, muhat-ı ricâl-i fuzelâ-i zıllullâh ale'l-ulemâ, bununla (Ali Paşa)'yı kast ediyorum. Allah dile-diği gibi fazlını müyesser eylesin. Sair ulemâ ve cümle fuzelânın hepsine. Bu bende-i hizmet ve perverde-i ni'metlerini husûsan envâ-ı in'âm ve ihsâna müstağrak eyleyip buna binaen ki bir gayri hizmete elim ermez ki; eyleyelim ancak daavât-ı sâdikâneye kıyâm ve tazarruât-ı hâlisâneye devam edip bu esnada bir duanâme cem eyledim. Sahîh hadislerden, sarîh rivâyetlerden, nakledilen haberler ve makbûl eserlerden tecrübe edilmiş duaları toplayan, her murâd için dua okunmaya faydalıdır. Amma hemen sahabe ve tâbiin ve meşâyih-i mütekaddimîn rıdvânullahi aleyhim ecmaîn Hazret-i Rasûl aleyhisselâmdan rivâyet eylediklerine iktisâr edip şerhlerini Türkçe'ye tercüme eyledim ki; evkât-i duâ ve ibâdâta ve ezmân-ı mesâlih ve mühimmâtta meûneti ale't-ta'cîl ola. Burada bir mukaddime ve yedi bölüm zikr olunur.

Mukaddime; Duanın tarifi, fazîletleri, şartları, kabul vakitleri, duası makbul olanlar, kabûl alâmetleri beyânındadır.

Birinci bölüm; İsm-i A'zam, kubûl edilen dualar, her murad için okunacak dualar beyânındadır.

İkinci bölüm; Seferde ve gazada, binite binerken ve inerken, ve şiddetli korku anında, hastalıkta gam ve gussa-

da okunacak dualar beyânındadır.

Üçüncü bölüm; sabah, akşam, yaktarken, uyanırken okunacak dualar beyânındadır.

Dördüncü bölüm; Yemek yerken, içerken, elbise giyinip çıkarılırken, eve, hamama girip çıkarken okunacak dualar beyânındadır.

Beşinci bölüm; Can ve mal, ehl-i iyâl hıfzı için okunacak dualar beyânındadır.

Altıncı bölüm; Oruçta, Cumada, Bayramlarda, Kadir Gecesi'nde, Arefe gününde okunacak dualar beyânındadır.

Yedinci bölüm, salavât-ı mansûsa beyânındadır. Allahu veliyyü't-tevfik ve ni'me'l-muîn ve'r-refîk.

Mukaddime³⁴

Bil ki; ıt bâk-ı enbiyâ ve mürselîn, ittifâk-ı evliyâ u sâlihîn ulemâ-yı râsihîn, itlâ-ı hukemâ-yı mütebahhirîn bunun üzerine der ki; Hak sübhânehû ve Taâlâ duayı îkâ-i kazâ ve def-i belâ için sebeb eylemiştir. Bu mana âyet-i kerîme ile müberhen, hadîs-i şerîf ile muayyen, hikâyât-ı meşâyih ile rûşendir. Âyet-i Kerîme budur ki;

<°oıınd <Ö+é°à°<S°G
+ffoY<OoG :&đÉ°©°J
*^G °É°b

bunda Hak taâlâ kullarına buyurdu ki; siz bana dua okuyun ben size icâbet ederim.³⁵ Bundan malum olur ki; dua maslahat için sebeb-i takdîr olunmuştur. Yoksa Hak Taâlâ onun okumasını emr eylemezdi. Ve isticâbeti yani murad vermeği ona taalluk ettirmezdi.

Ve hadîs-i şerîf budur ki;

<ø'e ^Q°ò°M æ<"*j'°'
°K :~ ^G f°SQ Éb

<+ö<æ°j <°°d É=°/e°h

³⁷"Ey Vedûd, ey Yüce arş, ey yoktan var eden ve aslına geri dönderen! Senin yüce arşının yüzünün nûrundan isterim, mahlûkatın üzerinde takdir ettiğin kudretinden isterim, her şeyi kuşatan rahmetinden isterim, Senden başka ilah yoktur. Ey Muğîs! Rahmetinle imdâd eyle, Ey Erhamerrahimîn."

³⁸Bismillâhirrahmânirrahîm, zelîl kuldân celîl mevlâsına; Rabbim! Beni sıkıntı tuttu, sen erhamü'r-râhiminsin. Ey Allahım! Muhammed ve âli hürmetine sıkıntımı, hemmimi ve gammımı gider.

°+öof É=ª/e *™°Ø<æ°j
 *AÉ#Y>ódG°h mQ°ób
 /;É#é'°à<©°«°a
 *AÉ#Y>ódG
 *É='°à°«°a
 *+ö<æ°«°d A'Ó°ÑrdG
 =;EG°h
 36'á°eÉ#«/rdG /<f°j
 &EG

yani "Allah Taâlâ'nın takdirinden sakınmak faide eylemez, amma dua faide eyler, nâzil olmuş kazâyı ref eder ve henüz nâzil olmayanı def' eder." Ve nice bunun gibi âyât ve ehâdis vardır. Ve hikâyât-ı selef dahî çoktur.

Hikâyeler

Enes b. Mâlik radiyallahu anh rivâyet eder ki; bir kimse yalnız sefere çıktı. İttifak bir gün konmuş iken bir harâmî üzerine hücum eyledi. Bütün malını alıp kendisini öldürmek istedi. O kimse; Beni niçin öldürürsün, malım sana helâl olsun, tek beni öldürme, diye ricâ eyledi, müfîd olmadı. Elbette öldürürüm, dedi. Sonunda dedi ki;

İki rekat namaz kılıp dua edeyim, ondan sonra neylersen eyle, dedi.

Harâmî icâzet verdi. O da abdest alıp iki rekat namaz kıldı. Ondandır elini kaldırıp şu duayı okudu;

"Yâ Vedûd, yâ arşe'l-mecîd, yâ mübdîü yâ muîd, yâ fa'âlün limâ yürîd. Es'elûke bi nûri veçhike'llezî mele-i erkânı arşike. Ve es'elûke bi kudretikelletî kadderte bihâ alâ halkıke ve bi rahmetikelletî vesiat külle şey'in lâ ilâhe illâ ente yâ muğîsü eğîsnî bi rahmetike yâ erhamerrâhimîn"³⁷

dua tamam olunca bir atlı çıkageldi. Elinde nurdan bir kargı vardı. O harâmiyi kargı ile öldürdü. Ondandır o kimse; ben ikinci semanın meleklerindenim. Hak Taâlâ beni sana yardım için

gönderdi. Hemen ki sen dua okumağa başlayınca bi iznillâhi Taâlâ gelip seni kurtardım. Bu senin okuduğun dua, ism-i âzâmdır. Her kim bu duayı darlıkta okusa, Hak celle ve alâ onu şiddetten kurtarır.

Hikâye:

Ebu'l-Abbâs Keşmirî rahimehullâh hikâye eder ki, Karamita padişahları bizim vilâyet padişahlarıyla düşman oldukları dönemde Ebu Tâhir Karamitî beni esir eyledi. Önüne getirip sorguya çekti. Mizacına muhalif söz söylemişim. Gayet incinip, kat'iyyen beni öldüreceğine yemin eyledi, ondan sonra emr eyledi, beni kanlı zindanına koydular ki; orta yere çıkarıp siyâset edeler. Gördüm ki; zindan içinde bir akar su vardır. Onun kenarında oturup biraz kendimden geçtim. Vakıada bir kimse bana gelib eyitti. Eğer bu vartadan kurtulmak istersen Hak Taâlâ'ya bir arzuhal yazıp bu suyun içine bırak. Ben ne yazayım dedim. O dedi ki, bu duayı yaz;

"Bismillâhirrahmânirrahîm, mine'l-abdî'z-zelîl ile'l-mevlâ'l-celîl, Rabbi ennî messeniye'd-durru ve ente erhamürrahîmîn. Allahümme bi hurmeti Muhammedin aleyhi's-selâmu ve âli Muhammedin feksif durrî ve hemmî ve ferric ğammî"³⁸

hemen ki; uyandım kalem ve divid bende hazır idi. Dediğini bir kağıda yazdım. Su içine bıraktım. Bir saat miktarı geçmeden bir hengâme koptu. Zindan kapısı açıldı. Beni zindandan çıkarıp Ebu Tahir'in yanına götürdüler. Sandım ki boynumu vurmaya alıp giderler. Ebu Tahir beni görünce ayağa kalkıp çokca ta'zîm ve terkîm etti. Ve dedi ki; Şimdi yatıp uyurdum, gizli bir ses bana dedi ki; sen bir kimseyi zindana komuşsun, o kimse Hak Taâlâ'ya kağıt sundu. Tez onu salver, yoksa Hak Taâlâ'nın azabı sana erişir. Ondandır hâtırımı hoş

³⁹Gâfir, 40/60.

⁴⁰Nu'mân b. Beşîr'den: Tirmizî, Sahîh, V, 211, 374; Hâkim, el-Müstedrek, I, 667; Ebû Dâvud, II, 76; İbn Hibbân, III, 172; şeklindeki rivayeti Enes b. Mâlik'den: Tirmizî, V, 456.

⁴¹Kurtubî, Tefsîr, I, 105; Müstedrek ale's-sahîhayn; I, 667, 668; Tirmizî, Sünen, V, 456; Ahmed, Müsned, II, 442;

⁴²İbn Hibbân, Sahîh, III, 152; Müstedrek ale's-Sahîhayn, I, 671; Ehâdisü'l-muhtâr, V, 136-137; et-Tergîb ve't-terhîb, II, 315; Firdevs bi Me'sûri'l-Hitâb, V, 28;

⁴³Müstedrek ale's-Sahîhayn, I, 669; Mecmau'z-zevâid, X, 147; Ebî Ya'lâ, Müsned, I, 344; et-Tergîb ve't-terhîb, II, 317; Firdevs bi Me'sûri'l-Hitâb, II, 223; Mîzânü'l-itidâl, VI, 106.

eyleyip in'âm ve ikrâm ile geri memleketime gönderdi.

Hikâye: Bir fakih köyden şehre giderken tesadüf yolda birkaç kimse kabahat etmişlerdi. Onları tutup zindana iletiler. Ve mezkur fakihi günahsız olarak tuttular. Fakih; *"İnne rabbî latîfün habîr"* [Muhakkak rabbim latîftir habîrdir] âyet-i Kerîme'yi okumağa başladı. Gün yarısında bir kimse kendi gelip kalk seni zindandan çıkarayım dedi. Fakih; şimdi kapılar kapanmış ve bekçiler uyanıktır, beni nasıl çıkarırsın? dedi. O kimse dedi ki; senin okuduğun âyetin berakâtıyla kapılar açılmıştır, bekçiler uyumuştur, hemen kalk git. Fakih Hak Taâlâ hazretlerine şükr ederek yerinden kalktı. Gördü ki, kapılar hep açık ve zindancılar yatıp uyuyorlar. Zindandan çıkıp evine gitti.

Ve bi'l-cümle ehl-i akıldan duanın faydasını inkâr eder kimse yoktur. Meğer ki kâfir ola. Neûzü billâh. Amma meşâyih rıdvânullâhi aleyhim bir meselede ihtilâf eylemişlerdir ki; bir kimsenin bir mühim işi olsa veyahut bir nesneden korkusu olsa o kimsenin maslahatı için dua mı okumak efdaldır, yoksa işi Hak Taâlâ'nın takdîrine mi bırakmak efdaldır. Meşâyihin uluları bunun üzerine derler ki; dua okumak efdal ola, zira dua okumak ile hem maslahat biter hem de ibadet hâsıl olur. Zira dua okumak ayn-ı ibâdettir. Nitekim Hak Taâlâ buyurdu;

%øj 'òsdG =çEG <°oµnd
<Ö+é ° à° <SCG
+ff*Y<OG *°oµ>H%Q
%Ébnh

%çfo*N<ó%«°°S
+J%OÉ%Ñ/Y <ø%Y
%çh*ô+Ñrµ%à°<ù%j

³⁹%øj +ô /NG%O

%° =æ% ; %L

ehl-i tefsir buyurdular ki; burada duadan murad, ibâdettir. Ve ondan malum oldu ki; dua okumak ibadettir. Namaz kılmak, oruç tutmak gibi. Öyle olsa vakt-i hâcette dua okumak efdal olur. Amma bazı meşâyih demişlerdir ki; maslahat için dua okumayıp zikrullah veya gayr-i ibâdete meşgul olmak efdaldır. Zira dua okumakta Hak Taâlâ'nın kudretine nev'an muaraza vardır. Ve hiç tınmayıp kazâyâ teslim eylemek Hak Taâlâ'nın buyruğuna râzî olmaktır.

Mes'ele: İmam Gazâlî hazretlerine suâl eylemişlerdir ki; Hak Taâlâ ezelde her nesneyi takdir eylemiştir. Öyle ise dua okumanın ne faydası olur? Cevabında şöyle buyurmuşlardır ki; eğer Hak Taâlâ her nesneyi takdîr eylemiştir, amma her nesne için sebep dahî eylemiştir. Ve esbâbı müsebbiblerine bağlamıştır. Nitekim yağmuru ot bitmesine, ateşi aş pişmesine sebep eylediği gibi duayı da maslahat bitmesine sebep eylemiştir. Takdirden nesne hâriç değildir.

Duanın Ta'rîfi: Dua lügatta ibâdettir. Nitekim geçen âyette beyân olunmuştur. Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki;

Éb ¬æY ^G °VQ ÜÉY
øH AGôÑdG øY

oI%OÉ%Ñ/©rdG %f*g
*A~É%Y>ódnG :~ ^G
f°SQ

"Dua İbadettir"⁴⁰ ve bu manâyı lügatta dua itlâk ederler. Ammâ istılahta Hak Taâlâ'ya yalvarmaktır. Ve bu mânâ zâhirdir.

Duânın Fazîletleri: Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki;

'AÉ%Y>ódG %ø/e ' ^G
n%Y *°ôrcnG ^Å°T
ϕù«d

yani "Hak Taâlâ'ya duadan sevgili
nesne yoktur." Ve dahi buyurdu ki;

:~ ^G f°SQ Éb

'¬<«n%Y *Ö°%†<"%j
% ^G /CÉ°<ù%j <°nd
<ø%e

Yani; "her kim ki Hak Taâlâ'dan
nesne istemeye, Hak Taâlâ ona gadab
eder."⁴¹ Ve dahî buyurdu ki;

a Gh*ôé<©%J ' ' :Éb
~ ÑædG øY ϕùfCG øY

^ó%MCG 'AÉ%Y>ódG
%™%e %' < ; *j <ønd

*¬=fEÉ%a 'AÉ%Y>ódG
yani; "duadan âcizlik getirmeyin, zi-
ra tahkîkan kimse dua ile helâk ol-
maz."⁴² Ve dahî buyurdu ki;

*Qfof%h +øj - 'ódG
*OÉ%ª 'Y%h
+ø'e<Df*ªrdG *inÓ/°S
*AÉ%Y>ódng

ϕ'V<Qn' rG%h
/äG%f"ª°=ùdG

yani; dua mü'min olan kimsenin si-
lahıdır. Ve dîn-i İslâmın direğidir. Ve
semâ ile arzın nûr-ı çerâğıdır."⁴³

Duanın Şartları

- 1- Dua okuyan kimse evvelâ bü-
tün günahlarından tevbe eyleye,
- 2- Duadan evvel sadaka vere, ya-
hut bir hayır iş işleye,
- 3- İtikâdını muhkem eyleyip duayı
sıdk ve ihlasla okuya,
- 4- Kendisinde kusur tasavvur ey-
lemeye, yani kendisini duaya ehil değıl-

dir diye kusur tasavvur eylemeye, zira
Hak Taâlâ her mahlûkatta bir hikmet
koymuştur. Kişi ne kadar günahkâr
olursa tevbe edince yüz yıl ibâdet eyle-
yen ile beraber olur. Duası kabul olu-
nur.

5- Abdest alıp diz üstüne oturup
kıbleye yönele,

6- Duanın evvelinde Hak Taâlâ'ya
hamd u senâ eyleyip peygambere sala-
vât vere,

7- Duanın âhîrinde âmîn diye,

8- Duayı tekrar tekrar okuya, üç-
ten eksik olmaya,

9- Bir haram nesne için, veyahut
bir olmuş bitmiş mes'ele için okumaya,

10- İsti'câl eylemeye ve maslahatı
tez bitmediğı için i'tikâdını bozmaya,
murad hâsıl oluncaya dek çalışa,

11- Dua okuduğı vakit gayri söz
söylemeye, namaz kılar gibi huşû ve
huzû üzere ola, sağına soluna, aşağıya
yukarıya bakmaya,

12- Ağzı pâk olup zifirden, soğan,
sarımsak kokusundan ve bu gibi nes-
nelerden yıkanmış ola, eğer koku bulu-
nursa misvak ve su ile pâk eyleye,

13- Dua okunacak yer tenhâ ve pâk
ola,

14- Duayı yavaş yavaş ve Hak Taâlâ-
lâ'ya yalvara yalvara okuya, ne gayet
yüksek sesle ve ne gâyet sessizce ola.
Hemen şöyle ola ki; Kendisi işite, ya-
nındaki işitmeye,

15- Dua okumakla meşgul olduk-
tan sonra bi tamâme okuya, yani dua-
nın bir miktârını okuyup tamam olma-
dan vaz geçmeye,

16- Me'sûr dualardan gayri nesne
okumaya, Yani Hazret-i Rasûlüllah'dan
yahut selef-i sâlihinden rivâyet olunanı
aynıyla okuya. Kendi yanında nesne ka-
tıp veyahut aslını bilmediğı nesne oku-
maya,

17- Dua okurken ellerini yukarıya

⁴⁴Buhârî, Sahîh, II, 981;
Müslim, Sahîh, IV, 2063; Hâkim,
El-Müstedrek, I, 62, 63; Tirmizî,
Sünen, V, 530, 532; İbn Hibbân,
Sahîh, III, 87; İbn Mâce, Sünen,
II, 1269.

⁴⁵Ey Allah'im muhakkak ki
sana hamd ederek senden
istiyorum. Sen Mennân'dan
başka ilâh yoktur. Ey Hannân,
Ey Mennân, ey yerleri ve göleri
yaratan, Ey celâl ve ikrâm
sahibi, Ey Hayy ve Kayyûm olan
Allahım. Muhammed'e ve âline
salât et, rahmetinle ihtiyacımı
gider, Ey erhamerrâhimîn.

kaldırıp dua tamam olunca ellerini yüzüne süre.

İcâbet Vakitleri: Mübarek Receb'in ilk gecesi ve o gecenin gündüzünde. Mübarek Şâbân'ın nisf gecesi, Cuma gecesi ve gündüzü, İki bayramın gecesi, Arefe günü, Her gecenin son yarısı ki; temcîd vakti olsa gerek, ezan ve kamet okunurken, husûsan "Hayyelelfelâh" denildikten sonra, şiddet-i müzâyakada olan kimse için dua kabul olunacak zamandır. Allah yolunda savaş zamanında, her namazın ardınca, Kiraat-i Kur'andan sonra, her secdede, horoz öttüğü ve cemaat-i müslimîn bir yere cem olundukları ve yağmur yağdığı vakitte, namazda imam cehr ile fatiha okuyup "veladdâllîn" dedikten sonra dualar kabul olunur.

Duası Müstecâb Olanlar: İmâm-ı âdil, mazlum, ehl-i Kur'ân, sâlih, atasını ve anasını azarlamayan, misafir, oruç tutan, henüz tevbe eylemiş, yeni islâma girmiş kimseler ve hasta olan kimselerin duaları makbuldür. Bir Müslüman bir müslümana haberi yokken dua eylese elbette duası müstecab olur demişler. Bir kimse bir kimseye ihsân eyleyip şükrâne (gönül rızası ile) eylemese o ihsân isteyen bedduası gayet ile makbul olur. Babanın oğluna duası dahi gayetle makbuldür.

Kabûl Alâmetleri: Meşâyih-i sâlihîn ridvânullâhî aleyhim ecmaîn şöyle buyurmuşlardır; dua okuyan kimseye dua içinde iken yahut duadan sonra ihtiyârsız huşû gelse, yahut ağlama hali gelse, yahut ağlama hali ağır bassa, a'zâsına lerze düşse, terlese, kızsas, üşüse, rahat olup yük altından çıkmış gibi hafiflik bulsa cümlesi duanın kabul alâmetidir. Bunun gibi hâl görünce Hak

Taâlâ'ya çok şükr eyleyip "Elhamdü lil-lâhillezî bi ni'metihî tetimmü's-sâlihât" demek gerek. Zirâ Hazret-i Rasûl-i Ekrem efendimiz böyle buyurmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

İsm-i Âzam, Kabûl Olunan Dualar ve Her Murad İçin Okunacak Dualar Beyânındadır

Bil ki: Hak sübhânehû ve Taâlâ'nın ism-i şerîfleri nihâyetsizdir. Bazı kimseler altı bin ismi vardır demişler, bazı kimseler bin ismi vardır, demişler ve bazı kimseler üç yüzdür demişler. Amma Hak budur ki; İsm-i şerîfleri nihâyetsizdir. Zira kimi Arabî, kimi İbrânî, kimi Fârisî, kimi Süryânî teleffuz olunur. Ve nice diller vardır ki; her birisinde Hak Taâlâ'nın ism-i şerîfleri vardır. Öyle aded ile mukayyed olmamak gerek. Amma Hadîs-i Şerîf'de vârid olmuştur ki;

É\$ º<SG %Ú\©º<ù'J%h
|á%º<ù'J ' ^ =ç'G : ~
% Énb%h

% á = æ % é r d G % % N % O
É#gÉº#ü<MnG <ø%e

"Allâhü Teâlâ'nın doksan dokuz ismi vardır Her kim onları okursa/ezberlerse cennete girer"⁴⁴ Meşâyih ridvânullahî Taâlâ aleyhim buyurdular ki: Hak Taâlâ'nın ism-i şerîfleri nihâyetsiz iken doksan dokuz ismi tahsîsan bi'z-zikr eylediğinin sebebi budur ki; geri kalan isimlerin manâları bunlarda cem olmuştur. Öyle olsa bunları okuyan kimse güyâ cemî isimleri okumuştur. Bazı azizler buyurdular ki; bu mübârek isimler yüz isimdir. Amma birini Hazret-i Rasûl aleyhisselâm halka izhâr eylemedi. Kendine mahsus olduğu için, zira cennetin dereceleri yüzdür. Ve o derecelerin en a'lâsı derece-i vesîledir

⁴⁶Ey Allahım! senden istiyorum, şehâdet ederim ki sen Allah'sın. Senden başka ilah yoktur. Sen ahad, samed, doğmamış, doğrulmamışsın ve senin hiçbir dengin olmamıştır.

⁴⁷Allah'tan başka hiçbir tanrı yoktur. Birdir, şerîki yoktur. Mülk O'nun, hamd de ona mahsustur. O her şeye kâdirdir, derse gök kapıları açılır, Allah bunu söyleyene nazar eder. Allah'ın nazar ettiği kula, dilediğini vermesi muhakkak ki bir hak olmuş olur. Nesâî, Amelü'l-yevm ve'l-leyle, 28.

ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâma mahsustur. Ve bu isimlerin her birisi bir dereceye eriştirir. Öyle olsa kendine mahsus derecenin ismini kimseye izhâr etmedi. Ve geri kalan isimleri beyân eyledi ki; Halk onları ihsâ eyleyip derecelerine vâsıl olalar. Amma mübârek ism-i âzam şerrafellahu kadrahû bu doksan dokuz ismin içinde midir? Yoksa değil midir? diye rivâyetler muhtelif olduğundan meşâyih arasında ihtilaf vâki olmuştur. Ve her tâife bir rivâyeti ihtiyâr eylemişler ve onların ihtiyâr eyledikleri bundan sonra zikr olunur. Öyle olsa bu rivâyetlerin cümlesini okuyan kimse ism-i âzamı okumuş olur. Zira muhakkak birisinin içindedir.

Evvelki rivâyet: Enes İbn Mâlik hazretleri rivâyet eyledi ki; bir gün Hazret-i Rasûl aleyhisselâm mescitte otururken bir kimse geldi, namaz kıldı ve bu duayı okudu;

*“Allahümme innî es’elüke bi enne
leke’l-hamdü ve lâ ilâhe illâ ente’l-
Mennânü yâ hannânu yâ mennânu yâ
bedî’ü’s-semâvâtî ve’l-ardı, yâ ze’l-ce-
lâli ve’l-ikrâmi yâ hayyu yâ kayyûm ve
sallallahu alâ Muhammedin ve alâ âl-i
Muhammedin ve’kdı hâcetî bi rahmeti-
ke yâ erhamerrâhimîn”⁴⁵*

Hazret-i Peygamber aleyhisselâm
buyurdu ki; bu kişi Hak Taâlâ'nın ism-i
âzamını okudu. Ki, anınla Allah Taâlâ'dan her ne istenirse hâsıl olur.

İkinci Rivâyet: Sa'd İbn Abbas radi-yallahu anh rivâyet eyledi ki Hazret-i Fahr-ı âlem efendimiz buyurdu ki; İsmi Âzam Yunus Peygamber'in balığın kar-nında okuduğu duadır ki budur;

$\circ \emptyset \backslash \overset{a}{\circ} \text{'dÉs}\mathbb{I}dG$ $\circ \emptyset / e$
 $\mathfrak{A} < \mathfrak{A}oc$ $- \backslash f \text{'G}$
 $\circ \text{'fÉ}\# \mathfrak{e} < \tilde{N}^\circ * S$ $\mathfrak{a} < f \text{'G } s' \text{'G}$
 $\circ \neg \& d \text{'G } \text{'}$

hangi Müslüman ki mühim bir mas-

lahat için bunu okusa elbette Hak Taâlâ onun dilediğini verir.

Üçüncü Rivâyet; Büreyde radiyella-
hu anh rivâyet eyledi ki; Fahr-ı âlem
sallallahu aleyhi ve sellem bir kimseyi
işitti ki bu duayı okur;

*Allahümmə innî es'elüke bi ennî eş-
hedü enneke ente entellahu lâ ilâhe il-
lâ ente'l-ahadü's-samedü'l-lezî lem
yelid velem yûled ve lem yekun lehû
kufüven ahad''⁴⁶*

Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; bir kişi şunda Hak Taâlâ'nın ismi âzamını okudu.

Dördüncü Rivâyet; Esmâ binti Zeyd
radıyellahu anhâ rivâyet eyledi ki; Haz-
ret-i Rasûl-i Ekrem buyurdu; İsm-i
Âzam bu iki âyetin içindedir.

$$\begin{array}{c} <^{\circ} \text{ou}^* \text{; } \& \text{'G } ^{\circ} \text{h} \\ * \text{f} > \ll ^{\circ} \text{rdG} > ^{\circ} \text{ërdG} \\ ^{\circ} \text{f} * \text{g} \text{s' 'G } ^{\circ} \text{-} \& \text{'G } ^{\circ} \text{' * ^{\circ} 'G} \\ 0 \sim \sim \text{dG} \end{array}$$
$$\begin{array}{c} \textcircled{\infty} \backslash M = \hat{o} d G * \otimes_{\Delta}^a \langle M = \hat{o} d G \\ \quad \cdot f * g \quad s' : G \rightarrow \neg d' G \quad '' \\ \quad \wedge \phi / MG \quad \cdot h \quad \wedge \neg d' G \end{array}$$

Beşinci Rivâyet; Muaz hazretleri rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm bir kimse gördü ki tekrâr tekrâr *“yâ ze’l-celâl-i ve’l-ikrâm”* derdi. Hazret-i Rasûl aleyhisselâm ona buyurdu ki; Hak Taâlâ senin duanı kabul eyledi, hemen hâcetin ne ise iste.

Altıncı Rivâyet; Ebu İmâm el-Bâhilî radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; bir kimse üç kere “*Yâ erhamerrâhimîn tevecchehtü ileyk*” [Ey erhamerrâhimîn olan Allahım! Sana yöneldim] derse Hak Taâlâ'nın bir ferîştesi ona der ki; “*Erhamerrâhimîn sana tecelli eyledi*” hemen hacetin ne ise iste.

Yedinci rivâyet; Muaz Hazretleri rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhis-

⁴⁸Muğîre b. Şu'be'den:

$$\neg d \ j \hat{o}^{\circ} T' \quad \acute{o} M h \ \hat{^G}$$

Ebû Yûsuf, Kitâbü'l-âsâr, s. 42; Buhârî, I, I, 230; Abdürrezzâk, Musannef, II, 235; Müslim, IV, 2071; Müsned, II, 214, 302.

⁴⁹*Ebû Hureyre'den*

^ óªëdGh ^G ¿ÉëÑ°S
 Müslim, III, 1685, IV, 2072;
 Tirmizî, V, 577-578, İbn Mâce,
 II, 1253; Müsned, V, 10, 21;
 Münzirî. et-Teraîb ve't-terhîb.

⁵⁰Ey Allah'im! senden yardım diliyorum. Sana tevekkül ediyorum, işimin zorluğunu gider, yolculuk meşakketlerimi kolaylaştır. İstedğim hayırlardan daha fazlasıyla rızıklandırı, bütün şerhleri gider. Rabbim gönümlü aç, işimi kolaylaştır. Ey Allah'im! seni vekil tayin ediyor, nefsimi, dinimi, ehlimi, malımı, bütün akrabalarımı, dünyâ ve âhiretten bana ve onlara verdiğin her şeyi sana tevdi ettim. Her türlü kötülükten tamamen bizi muhafaza et. Ey Kerim!

⁵¹Bunu bizim hizmetimize veren (Allah'ın) şanı pek yücedir. Yoksa biz bunlara güç yetiremezdik. Zuhurf, 43/13-14.

⁵²"Onun akıp gitmesi de, (demir atıp) durması da Allah'ın adıyladır. Şüphesiz ki Rabbim, çok bağışlayan, çok merhamet edendir." (Hûd, 11/41);

⁵³[Onlar] Allah'ı hakkıyla takdir edemediler. Halbuki kıyamet günü, yeryüzü tamamen O'nun tasarrufundadır. Gökler de O'nun kudretiyle dü-rülmüştür. O, [onların] ortak koştuk-larından uzak ve yücedir. (Zümer, 39/67.)

⁵⁴Kurtubî, Tefsir, IX, 226; X, 316; Buhârî, Sahîh, III, 1233; İbn, Mâce, Sünen, II, 1174; İbn Ebî Seybe, Musannef, VI, 100.

⁵⁵"Ey yeryüzünün rabbi! Senden ve senin tarafından gelecek olan şeylerden yine sana sığınıyorum. Arslan, yılan, akrep ve bu belde sakin-lerinin şerhlerinden olmuş ve olacak şeylerden yine sana sığınıyorum."

⁵⁶"Yedi kat gökleri ve onları eğriltmeyen, yedi kat göklerin rabbi ve onları azaltmayan Allahım! Saptıran şeytanların rabbi, esen rüzgarların rabbi, senden bu beldenin ve ehlinin hayrını isterim. İçindekilerin ve ken-disinin şerrinden sana sığınırım."

⁵⁷Taberî, Sünenü'l-Kübrâ, V, 188; Tirmizî, Sünen, V, 572; İbn Hibbân, Müsned, V, 374; XI, 76; el-Ehâdisü'l-Muhtâre, VIII, 61; VI, 339; Mevâridü'z-zama'an, I, 399;

⁵⁸Nevevî, Riyâzü's-sâlihîn, nu. 53.

⁵⁹"Yakında o topluluk bozguna uğratilecek ve arkalarını dönüp kaçacaklardır. 46. Daha doğrusu onlara vaadedilen [asıl] azap vakti O [kıyamet] saat(i)dir. O saat(in azâbı) daha belâli ve daha acıdır." Kamer 54/45; Hz. Peygamber Bedir harbi öncesi bu duay_ı ashâb_ına okumuştur. Kurtubî, Tefsir, XVII, 146; İbn Kesir, Tefsir, II, 292; el-Mu'cemü'l-Kebîr, XI, 348; Taberî, Tarih, II, 33; el-İ'tikâd, I, 263.

⁶⁰1. (Rasûlüm!) Biz, sana apaçık bir fetih [ve zafer yolu] açtık. 2-3. [Bu] senin [zelle olan] günahından, geçmiş ve gelecek olanı Allah'ın bağışlaması2, sana nîmetini tamamlaması ve seni [böylece] doğru bir yola iletmesi ve yine Allah'ın sana şanlı bir zaferle yardım etmesi içindir" Fetih, 48/1-3.

⁶¹Allah'ın yardımı ve fethi yakındır. Mü'minleri müjdele. Saff, 61/13.

selâm buyurdu ki; bir kimsenin mühim maslahatı olsa sabah namazını kılıp güneş doğmadan bu duayı yüz kere okusa Hak Taâlâ o kimsenin dilediğini ya o günde veyahut üç güne kadar verir, dua budur;

"Allahümme innê es'elûke bi enneke entellahu lâ ilâhe illâ ente'l-vâhidü'l-ahadüllezî lem yelid velem yûled velem yekün lehû küfüven ahad"

Sekizinci rivâyet; İmam Taberânî rahimehullah rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl sallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; Bu duayı okuyup Hak Taâlâ'dan nesne istese elbette Allah Taâlâ onun dilediğini verir; dua budur;

"Lâ ilâhe illallahu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü velehü'l-hamdü ve-hüve alâ külli şey'in kadîr, Lâ ilâhe illallahu velâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm"⁴⁷

Dokuzuncu rivâyet; İbn Abbâs radiyallahu anhumâ rivâyet eyledi ki; bir kimse Hazret-i Rasûl aleyhisselâma sülâ eyledi ki: Hiçbir dua var mıdır ki red olunmaya. Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; bu duayı okursan red olunmazsın "es'elûke bi ismike'l-a'lâ'l-eaz-zî'l-ecelli'l-ekram" [Azîz, Celîl, ve Ekram olan isimlerinle senden istiyorum.]

Onuncu rivâyet; Ebu'd-Derdâ ile İbn Abbas radiyallahu anhumâ rivâyet eyledi ki, İsm-i Âzam "Rabbi rabbi" dir. Aişe radiyallahu anha rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki, Hak Taâlâ'nın kavli "Yâ rabbi yâ rabbi" dese Rabbü'l-izzet ona der ki; "Lebeyk kulum", ne istersen vereyim.

On birinci rivâyet; Muaviye radiyalahu anh'den Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; her kim ki bu kelimele-ri okuyup Hak Taâlâ'dan nesne istese elbette Hak Taâlâ ona dilediğini verir. Kelimât bunlardır. "Lâ ilâhe illallahu

vallahu ekber lâ ilâhe illallahu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü velehü'l-hamdü vehüve alâ külli şey'in kadîr lâ ilâhe illallahu velâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'lazîm"

On ikinci rivâyet; Abbâs ibn Sâmit radiyallahu anh rivâyet eyledi ki Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; her kim ki uykudan uyandığı vakit bu kelimâtı okuyup ondan sonra mağfaret istese, veyahut dünyevî ve uhrevî nesne taleb eylese, Hak Taâlâ onun dilediğini elbette verir. Kelimât bunlardır.

* * * rdG * - ' d * * - ' d
j \ ° ° ' T ' ' * ° Ó < M ' h
* ^ G s ' G ° - & d G ' '
- p o c & ° Y ' f * g ' h
* â « / * j ° h + < ë * j
* Ó < ^ ë rdG * - ' d ' h

ı ' ' * Ó < ^ ë rdG ° h ' ^ G
° Ğ É # ë < Ñ ° * S 48 * ^ ö j \ ° b m
Â ° ° T
° < f ° M ' ' ° h * * ô ° Ñ r c ' G
* ^ G ° h * ^ G s ' ' G ° - & d ' G
' ' ° h

49 ° « \ ¶ ° ° rdG -
p + ° ° rdG ' ^ G É + H s ' ' G
' I = f o b ' ' ° h

İmdi bu rivâyetlerde mezkur olan esmâ-i a'zâm ve müstecâb dualar tertîb üzere şerîat-ı dua bir le her ne murad için okunsa elbette o murad hasıl olur, tekrâren tecrübe olunmuştur. Mecmûları bunlardır;

"Allahümme innê es'elûke bi enne leke'l-hamdü velâ ilâhe illâ ente'l-mennânü yâ hannânu yâ mennânu yâ bedîa's-semâvâtî ve'l-ardı, yâ ze'l-ce-lâli ve'l-ikrâm, hayyun kayyûmun ve sallallahu alâ Muhammedin ve alâ âl-i Muhammed ve'kdı hâcetî bi rahmetike

yâ erhamerrâhimîn. Lâ ilâhe illâ ente sübhâneke innî küntü mine'z-zâlimîn. Allahümme innî es'elûke bi ennî eşhedü enneke entellahu lâ ilâhe illâ ente'l-ahadü's-samedüllezî lem yelid velem yûled velem yekün lehû küfüven ahad. Elif, Lâm, Mîm Allahülâ ilâhe illâ hüve'l-hayyü'l-kayyûm. Ve İlâhüküm ilâhun vâhidün lâ ilâhe illâ hüve'r-rahmânü'r-rahîm. Yâ ze'l-celâli ve'l-ikrâm, yâ erhame'r-râhimîn, veccehtü ileyke. Allahümme innî es'elûke bi enneke entellahu lâ ilâhe illâ ente'l-vâhidü'l-ahadü's-samedü'llezî lem yelid velem yûled velem yekün lehû küfüven ahad. Lâ ilâhe illallahu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü velehü'l-hamdü vehüve alâ külli şey'in kadîr. Lâ ilâhe illallahu ve lâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm. Es'elûke bi ismike'l-a'lâ'leazzi'l-ecelli'l-ekram. Rabbi, rabbi, Yâ rabbi. Lâ ilâhe illâ'llahu vallahu ekber lâ ilâhe illâ'llahu vahdehû lâ şerîke leh. Lehu'l-mülkü velehü'l-hamdü vehüve alâ külli şey'in kadîr. Lâ ilâhe illâ'llahu vahdehû lâ şerîke leh, lehü'l-mülkü velehü'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr. Elhamdü lillâhi sübhânellâhi velâ ilâhe illallahu vallahu ekber. Velâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm. Okuma bitince; "Allahümme ecib da'vetî vekdî hâcetî bi rahmetike yâ erhamerrâhimîn. Ve sallallahu alâ seyyidînâ Muhammedin ve âlihî ve ashâbihî ecmain, Âmîn yâ rabbe'l-âlemîn" [Ey Allahım! Dualarımı kabul et, ihtiyaçlarımı gider, rahmetinle ey erhamerrâhimîn] diye. Sonra Fatiha okuyup elini yüzüne süre.

İKİNCİ BÖLÜM

Seferde, Gazâda, Binmekde-İnmekde, Havf ve Şiddette, Hastalıkta, Gam ve Gussada okunacak Dualar

Beyânındadır

Bil ki; Sahâbe-i ızâm ve mevâli-i kirâm rıdvânullahi taâlâ aleyhim ecmaîn şöyle nakl ederler ki; bir kimse sefer eylemek dilese gerektir ki; evvelâ isti-hâre eyleye. Ondan sonra cemî günahlarından tevbe ve isti'fâr ede. Dostları ile helalleşe, Hak'dan sefer üzerine müsaade taleb ede, sonra cemî esbâb-ı seferiyesini görüp evinden çıkacağı zaman iki rekat namaz kıla. Evvelki rekatta fatiha ile, "Kul yâ eyyühel'l-Kâfirûn" okuya, Selamdan sonra "Âyete'l-kürsî" ile "Li îlâfi Kureyşin" okuyup ondan sonra bu duayı kıraat ede; "Allahümme bike estâînü ve aleyke ve etevkelü zellil lî suûbete emrî ve sehhl aleyye meşakkate seferî, ve'r-zuknî mine'l-hayri ekserâ mimmâ atlubü, vasrif annî külle şerrin, Rabbi's-rahîl sadrî ve yessirlî emrî. Allahümme estahlifüke ve's-tevdiuke nefsi ve dînî ve ehli ve mâli ve akâribî ve küllü mâ ente aleyye ve aleyhim bihî min âhîratin ve dünyâ, fehfeznâ ecmaîn min külli sûin yâ kerîm"⁶²

Bundan sonra kalktığı vakit bu duayı okuya:

"Allahümme ileyke teveccehtü ve bike i'tasamtü. Allahümme'kfinî mâ ehemmenî ve mâ lâ ühimmü lehû, Allahümme zevvidnî't-takvâ vağfirlî zenbî ve veccihnî lil Hayri eynemâ teveccehtü" [Ey Allahım! Sana yöneldim, sana sığındım. Allahım, önem verdiğim ama senin için değeri olmayan şeyde bana kifâyet et.] ondan sonra ayağını üzengiye koyduğu vakit "bismillah" diye. Ve bundan sonra bu duayı okuya;

°ø«'f+ô<*e *¬nd
É=æoc É%e%h G%ò" g
É%ænd %ô=î%S i'òsdG
%çÉ#ë<Ñ°*S

⁶²"Ey insanların rabbi olan Allahım! sıkıntıyı gider, şifâ ver, şifâ veren sensin. Senden başka şifâ verecek olan da yoktur, verdiğin şifâyı engelleyecek de." İbn Kesir, Tefsir, II, 495; Buhârî, Sahîh, V, 2170; Müslim, Sahîh, IV, 1722; Tirmizî, Sünen, III, 303; İbn Hibbân, Sahîh, VII, 236; XIII, 462, 463, 464;

⁶³Tirmizî, V, 465; İbn Hibbân, III, 132, 144; İbn Mâce, II, 1273; Ahmed, I, 62-63, 66; Tayâlisî, Müsned, I, 14; Buhârî, el-Edebü'l-müfred, s. 230.

⁶⁴Haşr 59/22-24; Ma'kıl İbnu Yesar'dan Resulullah (as.) buyurdular ki: "Kim sabaha erdiği zaman üç kere "Euzubillahi's-semî'il-alim mine's-şeytani'r-racim" der ve Haşr suresinden üç ayet okursa, Allah onun için yetmiş bin meleği vekil tayin eder de onlar, akşam oluncaya kadar kendisine rahmet okurlar. Şayet o gün ölecek olsa şehid olarak ölür. Akşam vaktinde aynı şekilde okuyacak olsa [keza sabaha kadar aynı şeyler sözkonusudur]. Tirmizî, Fedâilu'l-Kur'ân 22, [2923]

% ô * H > ó d G
 % ¿ f t d % f * j % h
 * ™ < ª % é r d G
 * % õ < i * « ° % S
 =° * i y d n G 59 t ô % e C G % h
 % g < O C G
 * á % Y É ° = ù d G % h
 < ° * g * ó / Y < f % e
 É = f ' G + æ n J < ó ° Y ° h É % e
 / ä G =° * i y d n G
 + æ n J < ó ° Y ° h É % e
 d < õ / é < f G
 < ø / e ° = ó ° ° J É # e * ^ G
 ° ° d ° ô / ø < ° ° « ' d
 É \$ æ \ Ñ * e É \$ ë < à ' a ° ° d
 É ° æ < ë ° à ° a
 ° ° j / ó < i ° j ° h ° < « ° ° Y
 * ° à ° ª < © ' f =° ' à * j ° h
 ° ô = N ' É ° J É # e ° h
 ° + Ñ < f ° P
 60 G \$ ö j \ ö ° Y G \$ ô ° < ü ° f * ^ G
 ° ° ô ° * ü < æ ° j ° h
 É \$ ª « \ ° à ° < ü * e
 É | W G # ô ° ' U
 61 % ø « ' æ / e < D f * ª r d G + ô ° -
 ' û % H n h Å ö j + ô b
 ^ í < à n a % h ' ^ G % ø / - e
 ^ ô ° < ü ° f

Şiddet Duaları

İbn Abbas radiyallahu anhumâ rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm huzûrsuz olduğu zamanda bu duayı okurdu; "Yâ hayyu yâ kayyûm bi rahmetike esteğîsü"

Diğer; İmam Ali radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; Bir gün Hazret-i Rasûl aleyhisselâm bana buyurdu ki; "Yâ Ali

ne vakit darlığa düşsen diyesin; *Bismil-lâh irrâhmân irrahîm*,

/° « \ ¶ ° ° r d G -
 p + ° ° r d G ' ^ G É + H s ' ' G
 ' I = f o b & ' ° h ° < f ° M & ' °

Hak sübhânehû taâlâ senden envâ-ı belâyı def eder.

Diğer; Ebu Katâde radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki, Her kim ki gam ve gussa vaktinde "Âyete'l-Kürsî" ile Bakara sûresinin evâhirini okusa Hak Sübhânehû ve Taâlâ ona ferahlık vere.

Hastalık Duaları

Âişe radiyallahu anhâ rivâyet eyledi ki; bir kimse hasta olsa idi Hazret-i Rasûl aleyhisselâm mübârek sağ elini o hastanın üzerine koyup bu duayı okurdu;

â < f ' G / ° < T ' G
 ¢ ° S r É ° Ñ r d G / Ö % g P ' G
 ¢ / S É = æ d G ÷ J ° Q
 =° * i y d ' G : É b
 62 É \$ ª ° ° ° S * Q / O É ° ° * j '
 } A É ° Ø ° ' T â < f ' G s ' ' G
 / a É # ° T ' ' a É ° = û d G

[Ey insanların rabbi ağırları gider, şifa ver, çünkü sen şâfîsin. Senden başka kesin şifa verecek, sıkıntıları giderecek olan yoktur.]

Diğeri; Osman ibn Ebî'l-Âs rivâyet eder ki; Bedenimde bir araz vaki oldu. Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; "Elini ağrıyan yerine koyup üç kere "Bismil-lâh" ve yedi kere "Eûzü bi izzetillâhi ve kudratihî min şerri mâ ecidü ve ühâziru" diyesin, Hemen okuyunca ağrım gitti ve sabah sağ oldum.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

⁷⁰Sahîhtir, Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 121; Buhârî, Sahîh, VI, 188; Müslim, Sahîh, II, 198; Ebû Dâvud, Sünen, nu: 1397; Tirmizî, Sünen, IV, 44; Dârimî, Sünen, nu: 3391; İbn Mâce, Sünen, nu: 1369.

⁷¹"Gazabından, cezalandırmasından, kullarının kötülüğünden, şeytanların vesveselerinden ve yanında hazır bulunmalarından, Allah'ın tastamam kelimelerine sığınırım." Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 181, nu: 3894; Tirmizî, Sünen, VI, 266, hasen garîb demıştır.

⁷²En'âm, 6/118.

Sabahda ve akşamda, yatmakda ve uyanmakda okunacak dualar be-yânındadır

Emîrül'l-mü'minîn Hazret-i Osman radyallahu anh rivâyet eyledi ki; Hazret-i fahr-ı rusûl sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki: her kim ki sabah ve akşam üçer kere;

+ a ^ Å ° ' T \ - / ° < S G
° T M ° e > ô ° * † ° j ' ' i \ ò s d G
' ^ G / ° ° < ù + H

63 * ° « \ ° © r d G * T M « \ ° ° = ù d G

° f * g ° h ' A É # ° ° = ù d G + a

' ° h ¢ + V < Q n ' r G

[Allah'ın ismiyle ki onun ismiyle ya-pılan şeylere yerde ve gökteki hiçbir şey zarar veremez.] okusa ol kimseye aslâ zarar erişmez. Eğer sabah okursa akşama kadar, akşam okursa sabaha kadar emin olur.

Diğeri; Mukâtil b. Yesâr radyallahu anh rivâyet eyledi ki, Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; Her kim ki sabah vaktinde:

/ Ö < « ' ° r d G * ° ' d É # Y ° f * g
s ' ° G ° ° & d ' G ° B ' i \ ò s d G
* ^ G ° f * g

i \ ò s d G * ^ G ° f * g

* ° « \ M = ô d G * ø & ° < M = ô d G

° f * g ' I ° O É # ; ° s û d G ° h

* ø + e D < f * ° r d G

* n Ó ° = ù d G

¢ * S h > ó o r d G * ' ° ° r d ' G

° f * g s ' ° G ° ° & d ' G ° B ' °

% ; É % è < Ñ ° * S * ô -

+ Ñ n µ % à * ° r d G

* Q É = Ñ % é r d G

* ò j \ ò % © r d G

* ø + ° < « % ; * ° r d G

* Ç + Q É % Ñ r d G * ' d É % î r d G
* ^ G ° f * g ° ; f o c + ô ° r û * j
É = ° % Y ' ^ G

É % e * ° n d * í - p Ñ ° ù * j

" æ ° < ù * è r d G

* A ~ É # ° ° < S n ' r G * ° n d * Q -

+ f ° % ü * ° r d G

64 * ° « \ µ % è r d G

* ò j \ ò % © r d G % f * g % h

¢ + V < Q n ' r G % h

/ ä G % f " ° ° = ù d G + a

[22. O, öyle Allah'tır ki, O'ndan baş-ka hiçbir ilâh yoktur. Gizliyi de, âşikârı da bilendir. O, Rahmân'dır, Rahîm'dir.

23. O, öyle Allah'tır ki, O'ndan başka hiçbir ilâh yoktur. Hükümrândır, mu-kaddestir, selâmete erdirendir. İnanıp sığınana güven verendir, gözetip koru-yandır, mutlak gâliptir, cebbârdır (her dilediğini mutlakâ yapan ve kullarının hâl ve işlerini görüp gözetken ve düzel-tendir), büyüklük ve ululukta eşsizdir. Allah, (putperestlerin Allah'tan başka-sına bağlanarak) ortak koştukları şey-lerden (ve benzetmelerden) münez-zehtir. 24. O, takdir edip yaratan, (bir uygunluk içinde) var eden, varlıklara sûret veren Allah'tır. En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde olanlar O'nu tesbîh (ve tenzîh) eder. O, mutlak gâliptir, hüküm ve hikmet sâhibidir.]

okusa Hak Taâlâ ona yetmiş melek-i müvekkel kılar. Akşama kadar ona is-tiğfâr ederler. Belâdan ve hatâdan sak-larlar. Eğer akşam okursa sabaha ka-dar yine öyle olur. Eğer o gün yahut o gece vefat edecek olursa şehid sevâbı-nı bulur.

Hikâye; Bir gün Ebu'd-Derdâ haz-retleri mescidde oturdu. Bir kimse ge-lip dedi ki; Yâ Eba'd-Derdâ mahallen

⁷³Allahım! bundan daha hayırlısını isterim, onun için de daha hayırlı birisini. Bundan daha şerlisinden sana sığınırım, onun için de daha şerli birisinden.

⁷⁴Allah'ın ismi ile, Allah'a tevekkül ettim. Ondan başka âlemde çekip çeviren ve güç sahibi yoktur. Ancak yüce ve azamet sahibi o vardır.

⁷⁵Allahım cennetini ister, cehenneminden sana sığınırım.

hep yandı, evin dahî yandı, Ebu'd-Derdâ dedi ki; benim evim yanmaz zira Hazret-i Rasûl aleyhisselâm bana bir dua öğretti ki her kim o duayı sabah okursa akşama kadar ona hiçbir zarar gelmez, bu gün o duayı okudum umarım ki evime zarar gelmemiştir. Sonra kalkıp evine gitti, gördü ki mahalle bütün yanmış ve onun evinden bir çöpçeğiz bile yanmamış. Okuduğu dua budur;

"Allahümme ente rabbî lâ ilâhe illâ ente aleyke tevekkeltü ve ente rabbü'l-arşî'l-azîm, mâ şâ Allahu kâne ve mâ lem yeşe' lem yekün lâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm. Âlemu enne'llahu alâ külli şey'in kadîr. Ve en-nellahe kad ahâta bi külli şey'in ılmen. Allahümme innî eûzü bike min şerri nefsi ve min şerri külli dâbbetin ente âhîzün bi nâsiyetihâ inne rabbî alâ sırâtım müstakîm"⁶⁵

Önemli Şeyler İçin Duâ

Ebu'd-Derdâ radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; Her kim sabah ve akşam yedişer kere;

*ârsç °f`J '¬<«' °Y
°f*g s' 'G °¬&'G ' ' *^G
° +Ñ° <ù °M

°°/°«\¶ °©rdG

¢ T<ô °©rdG >Ü °Q

°f*g°h

okusa Hak Taâlâ o kimsenin cemi mühimmâtına kefil olur. Vesair işlerini rast getirir. Gerek dünyevî gerekse uhrevî olsun.

Nimetlere Şükür Duâsı

İbn Abbâs radiyallahu anhümâ rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; her kim sabah vaktin-

de üç kere; "Allahümme asbahtü min-ke fî ni'metîn ve âfiyetin ve sitrin fe et-mim aleyye ni'meteke ve âfiyetike ve sitrake fî'd-dünyâ ve'l-âhira"⁶⁷ okusa Hak Taâlâ o kimseye ni'metini tamam eder ve günden güne artırır.

Uyku Duası

Abdullah b Ömer radiyellahu anhu-mâ rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm yattığı vakit bu duayı okurdu. "Allahümme bi ismike rabbî vada'tü cenbî fa'firî zenbî"⁶⁸

Hikâye; İmam Ali radiyallahu anh ve kerremallahu vecheh buyurdu ki; bir gün Fâtıma radiyallahu anhâ hazretleriyle yatardım. Hazret-i Rasûl aleyhisselâm bize geldi. Kalkmak istedik, men buyurdu, başımız ucunda oturup mübarek ayaklarını döşeğimize uzattı bir ayağını ben kucakladım ve birini Fâtıma hazretleri kucakladı ve bize buyurdu ki; döşeğe girdiğiniz vakit otuz üç kere "Sübânellâh" otuz üç kere "El-hamdülillâh" ve otuz üç kere "Allahu ekber" deyin ondan sonra yatın. İmam Ali hazretleri buyurdular ki; ondan sonra hiçbir gün terk etmedim.⁶⁹

Diğeri; Ukbe b. Âmir rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdular ki; "el-âyetâni min âhiri sûreti'l-Bakarati men karaehâ fî leyletin kefetâhâ" yani "bir kimse sûre-i Bakara'nın âhirindeki iki âyeti gece okusa sabaha dek ona yeter."⁷⁰ Ulemâ radiyallahu anhüm bunda Hazret-i Rasûl aleyhisselâmın "kefâ-yeter" dediğinin tefsirinde iki veche söylemişlerdir. Biri budur ki; o iki âyeti okumak gece namazı yerine geçer. Ve biri de budur ki; zarardan beladan hatardan emin olur.

Ebu Hüreyre radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; bir kimse Hazret-i Rasûl aleyhisselâm katına geldi. Yâ Rasûlallah bu gece beni akreb soktu, hayli ızdırab

⁷⁶"Ey Allah'ın Cehennem azabından sana sığınırım. Gufrânını isterim, benden eziyet vereni giderip âfiyete kavuşturana hamdolsun."

⁷⁷"Allah'im pislikten ve pis şeylerden sana sığınırım." İçerisinde Kütüb-i Site ashâbının da olduğu kalabalık bir musannif grubu tarafından tahrîc olunmuştur. (Meselâ bkz. Buhârî, Tahare, 142) Hattâbî ve İbn Hibbân "el-Hubûsu" ve "el-Hâbâis" kalimeleriyle erkek ve dişi şeytanların kastedildiğini ve bu sığınmanın altında insan dışı mahallerinden kinâye olarak tüm kötülüklerden, isyankârlıklardan, çirkin fiillerden ve pisliklerden sığınma anlamının yattığını söylemektedir.

⁷⁸"Eziyetleri benden yok eden ve bana âfiyet veren Allah'a hamd olsun."

⁷⁹"Ey Rabbim! Beni, anamı, babamı, iman etmiş olarak evime (mescide veya gemime) gireni (kiyâmete kadar gelecek) mü'min erkekleri ve mü'min kadınları sen bağışla. Nüh 71/ 28.

⁸⁰Allah'im, bunun hayrını ve neslinden gelenlerin hayrını isterim. Bunun ve neslinden gelenlerin şerrinden de sana sığınırım.

çektim dedi. Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; eğer akşam vaktinde *"Eûzü bi kelimâtillâhi't-tâmmeti min şerri mâ halak"* [Yaratılmışların şerrinden tam bir kelimeye sığınırım] diye okusaydın, sana zarar erişmez idi.

Diğer; Ubâde b. Sâmit radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; bir kimse uykudan uyandığı zaman bu duayı okusa her ne hâceti var ise hâsıl olur. Dua budur;

"Lâ ilâhe illallahu vahdehû lâ şerîke lehû'l-mülkü velehû'l-hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr. Elhamdü lillâhi ve sübhânellahi velâ ilâhe illallahu valla-hu ekber velâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'lazîm"

Uykusuzluk Duası

Zeyd b. Sâbit radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; bir gün hazret-i Rasûl aleyhisselâma uykusuzluktan şikâyet eyledim. Bana bir dua öğretti, okudum uykusuzluğum gitti tatlı, tatlı uyur oldum. Dua budur. *"Allahümme ğâreti'n-nucûmü ve hedeeti'l-uyûnü ve ente hayyûn, kayyûmun. Lâ te'huzühû sinetün velâ nevmün yâ hayyü yâ kayyûm ehdi leylî ve enmi aynî"* [Ey Allahım! Yıldızlar çoğaldı, gözlerime sükûna erdi. Sen Hayy ve Kayyûm'sun. O'nu uyku veya uyuklama hali tutmaz. Ey Hayy, Kayyûm geceye ulaştır, gözlerimi rahatlat]

Uykuda Korkmak

Amr ibn Şuayb radiyallahu anh babasından, babası da dedesinden rivâyet eder ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; bir kimse uykuda korksa bu duayı okuya; *"Eûzü bi kelimâtillâhi't-tâmmeti min gadabihî ve şerri ibâdihî ve min hemezâtî's-şeyâtîn ve en yehdurûn"*⁷¹

Faydalı Duaları

Ebu Said el-Hudrî radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; biriniz bir iyice rüya görse o düş Allah Taâlâ cânibinden olur. *"El-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn"* deyip sevdiği kimseye ta'bir ettire. Yaramaz rüya görse vesâvis-i şeytânî-yedendir *"Eûzü billâhi mine's-şeytânirracîm"* deyip hiç kimseye ta'bîr ettirmeye, onun şerrinden emin olur.

Diğer, Câbir hazretleri rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; biriniz bir yaramaz vâkıa görse ve ondan korksa sol yanına üç kere tükürüp ve üç kere *"Eûzü billâhi mine's-Şeytanirracîm"* desin. Ondandır sonra yatdığı yeri değiştirsin. Allahu Taâlâ'nın irâdetiyle ona hiçbir zarar erişmeye. Vallahu âlemü.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yerken, İçerken, Elbise giyip çıkartırken, Eve, hamâma girip çıkarken okunacak dualar beyânındadır

Bil ki; yemek vaktinde tesmiye yani besmele demek müstahaptır. Nitekim Hak celle ve alâ *"Fe külû mim mâ zükira's-müllahi aleyhi"*⁷² [Üzerine Allah'ın ismi okunmuş olan şeylerden yiyiniz] buyurmuştur. Hazret-i Âişe radiyallahu anhâ rivâyet eyledi ki Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; *"Biriniz yemek istese Allah Taâlâ'nın ismini zikr eylesin. Eğer taâmın evvelinde unutursa andığı vakitte "Bismillâhi evvelühû ve âhıruhû" desin."*

Diğer; Ebu Saîd el-Hudrî rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm yemekten fâriğ olduğu vakit böyle der idi *"Elhamdü lillâhillezî et'amenâ ve sakânâ ve cealenâ mine'l-müslimîn"* [Beni yediren, içiren ve Müslümanlardan kılan Allah'a hamd olsun]

⁸¹ "Allah'ım, Bu hilâli hakkımızda bereket, iman, emniyet ve huzur vesilesi kıl. Ey Hilâl! Benim ve senin rabbin Allah'tır." Buhârî, Savm, 11; Müslim, Sıyâm, VII, 17; Edâhî, 41; Ebû Dâvud, Edeb, 102.

⁸² "Ey Allahım! Senin için oruç tuttuk, senin verdiğin rızık ile iftar ettik, bizden kabul eyle, çünkü sen her şeyi duyan ve bilensin." Ebû Dâvud, Savm, 22; İbn Mâce, Sıyâm, 48; Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 114, 116; V, 192.

⁸³ Allah'ım her şeyi kuşatan rahmetinden beni başışılamanı istiyorum.

⁸⁴ "Ey Allahım! Sen affediscin, affı seversin, beni de affeyle." Nevevî, Riyâzü's-Sâlihîn, VII, 1196.

Diğer; İbn Abbas radiyallahu anhü-mâ rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki bir kimse tamandan nesne yediği vakit; "Allahümme bârik lenâ fîhi ve et'imnâ hayran minh" [Allahım onunla bizi mübârek kıl ve daha hayırlısını nasip et] ve bir şey içtiği vakit "Allahümme bârik lenâ fîhi ve zid-nâ minh" [Allahım bunu bizim için mübârek kıl ve bizim için artır] dese Hak taâlâ onun nimetini eksik eylemez.

Kaftan Giyme Duaları

Meşâyih-i mütekaddimîn rıdvânulahi aleyhim ecmaîn buyurdular ki; kaftan, don, gömlek, paşmak, edik giyme-de sağ eliyle başlamak gerek, zira Âişe radiyallahu anhâ buyurdu ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm her maslahata sağdan başlamayı severdi. Hafsâ radiyallahu anhâ buyurdu ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm mübarek sağ elini yemeğe, içmeye, kaftan giymeye ve sol elini gayri maslahata ta'yîn eylemişti.

Diğer; Ebû Saîd el-Hudrî radiyallahu anh rivâyet eyledi ki hazret-i Rasûl aleyhisselâm kaftanını veya gömleğini, dülbendini giydiği vakit bu duayı okurdu; "Allahümme innî es'elûke min hayrihî ve Hayri mâ hüve lehû ve eûzü bike min şerrihî ve şerri mâ hüve lehû"⁷³ Diğer; İmam Ali radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki, "Her kim yeni kaftan giydiği vakit bu duayı okusun (elhamdü lillâhillezî kesânî mâ üvâriye bihî avratî ve etecem-melü bihi fî hayâtî) ondan sonra eski kaftanını bir fakire tasadduk eylesin, o kimse diri veya ölü oldukça Allah Taâlâ'nın hıfzında ve riâyetinde olur.

Diğer; Enes radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; Fahr-i âlem sallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki, her müslümanı soyunduğu vakit "Bismillâhillezî lâ ilâhe illâ hû" derse o kimseye şeytan zarar

etmeye kâdir olmaz.

Eve Girerken Okunacak Dualar

Ulemâ buyurmuşlardır ki; Müslüman olan kimse bir eve girdiği vakit selâm vermek gerek. Evde bir kimse var ise "Esselâmü aleyküm" ve eğer kimse yoksa "Esselâmü aleynâ ve alâ ibâdillâ-hissâlihîn" desin.

Diğer; Ebu Mâlik Eş'ârî rivâyet eyledi ki; Hazret-i aleyhisselâm buyurdu ki; "Her kim evine girdiği vakit bu duayı okursa Allah Taâlâ'nın irâdetiyle daima belalardan emin ola, dua budur; "Allahümme innî es'elûke hayra evelvic ve neyra'l-mahrec bismillahi ve lecnâ bismillâhi harecnâ ve ale'llahi Rabbenâ tevekkelnâ"

Diğer Enes hazretleri rivâyet eyledi ki; Hazret-i rasûl sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki; "Her Müslüman evinden çıktığı vakit bu duayı okursa "Bismillâhi tevekkeltü ale'llahi lâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'lazîm"⁷⁴ şeytan ondan ayrılır kendine ve evine fesad etmeye mecal bulamaz.

Hamama Girerken Okunacak Dua

Ebu Hüreyra radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; Müslüman olan kimse hamama girdikçe "Allahümme innî es'elûke'l-cennete ve eûzü bike min-n-nâr"⁷⁵ desin.

Diğer Hamamdan Çıktıktan Sonra Okunacak Dua Budur; "Allahümme innî eûzü bike mine'n-nâri ve es'elûke gufrâneke elhamdü lillâhillezî ezhebe anni'l-ezâ ve âfânî"⁷⁶

Helâ Duası; Enes hazretleri rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm helaya girişi vakit

77 < â ' F É % Ñ % î r d G % h / â < Ñ * î r d G % ø ' e % + H

⁸⁵ "Allahım! Sen bildiğin için, senden hakkımda hayırlısını bana bildirmeni dilerim. Ve gücün yettiği için, ben senden güç ve takat isterim. Hayra ermemi, senin büyük fazl ve kereminden niyaz ederim. Çünkü senin her şeye gücün yeter. Benim ise gücüm yetmez. Sen her şeyi bilirsin, halbuki ben bilemem Sen gayb âlemlerini tamamen bilirsin. Allahım! Sen bu işin benim dinim, yaşayışım, işimin sonucu, dünya ve âhiretim hakkında hayırlı olduğunu bili yorsan, bunu benim de bilmemi nasib ve müyesser eyle. Sonra bundan benim için feyiz ve bereket meydana getir. Ve eğer bu iş, benim dinim, yaşayışım, işimin sonucu hakkında dünyevî ve uhrevî hususlarımda, benim için bir şer ise bunu benden çevir, beni de bundan çevir. Benim için kalbimde bir meyil bırakma, benim için hayır nerede ise müyesser kıl, sonra da bu konuda benden razı ol."

⁸⁶ "Halîm ve Kerîm olan Allah'tan başka ilah yoktur. Yüce arşın rabbi olan Allah'ı tesbîh ederim. Hamd âlemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur. Allahım! Rahmetini gerektiren şeyleri, kesin affını, her iyiliği elde etmeyi, her günahı uzak olmayı senden dilerim. Affetmediğin hiçbir günah, feraha çıkarmadığın hiçbir tasa, senin rızana uygun olan hiçbir ihtiyacı da karşılamadan bırakma. Ey merhametlilerin en merhametlisi olan Allah'ım." (Tirmizî, Vitr, 17; İbn Mâce, Sünen, 189; et-Tergîb ve't-terhîb, I, 476.) Tirmizî'nin rivâyetinde bu dört rekatlı bu namazın birinci rek'atında Fatiha ile birlikte üç âyete'l-Kürsî okunurken diğer rek'atlarda Fatiha'dan sonra birer İhlâs, Felak ve Nâs sûreleri okunur.

⁸⁷ "Allahım!, Beytullah üzerinde şerli planı boşa çıkardığın gibi şerlilerin ve falancanın şerrini de benden gider."

٥٢٢*YCG fEG =°* ;ydnG

derdi. Ve çıktığı vakit;

“Elhamdü lillâhillezî ezhebe anni'l-ezâ ve âfânî”⁷⁸ derdi.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Nefis, mal, ehl-i ıyâl hıfzı için okunacak dualar beyânındadır.

Bu babda asıl bu âyet-i kerîmedir ki; “Rabbiğfirli veli vâlideye velimen daha-le beytiye mü'minen”⁷⁹ ve yine Âişe radiyallahu anhâ rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; “Ekmelü'l-mü'minîne îmânen ahsenehüm hulukan ve eltafuhüm li ehlihî” yani, “mü'minlerin ekmel-i îmân yönünden en üstünü o kimsedir ki; huyu güzel olup ehline ve ıyâline telattuf eyleye” bunun muktezâsı budur ki; gerek dünyevî ve gerek uhrevî işlerde onları iyiliğe sevk eyleye.

Diğer; Enes radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; “Her kim ki Hak Taâlâ'nın nîmetini ehline, ıyâlinde, malında görürse “Mâşâallahu lâ havle velâ kuvvete illâ billâh” desin. O kimse ehlinde, malında, ıyâlinde aslâ zarar görmez.”

Diğer; Amr İbn Şuayb babasından, babası da dedesinden rivâyet eder; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; “bir Müslüman bir hizmetkar satın alırsa veya bir hanım nikâh eylese sağ elini onun başı üzerine koyup bu duayı okursa mübârek olur. “Allahümme innî es'elüke hayra hâ ve hayra mâ cibilletehâ aleyhi ve eûzü bike min şerri mâ cibilletehâ aleyh”⁸⁰

Diğer; İbn Abbâs radiyallahu anhü-mâ rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm Hasan ile Hüseyin radiyallahu anhümâ hazretlerini bu dua ile taavvüz eder di; “Üzükümâ bi kelimâtillâhi't-tâmmeti min şeytânin ve hâm-

metin ve min külli aynin lâmmetin” ve dahî İbrahim Peygamber aleyhisselâm İsmail ile İshak hazretlerini bu mekur dua ile ta'vîz ederdi. Ulemâ buyurmuşlardır ki; Her kişiye lâyıktır ki oğullarını ve ehl-i beytini ve sevgili malını bununla ta'vîz eyleye ki ona zarar erişmeye.

Nazar, yani göz değme duaları

Said b. Hakîm radiyallahu anh rivâyet eyledi ki Hazret-i Rasûl aleyhisselâm göz değmesinden korksa bu duayı okurdu; “Allahümme bârik fihi velâ tedurruhû”

Diğer; Enes hazretleri rivâyet eyledi ki fahr-ı âlem aleyhisselâm buyurdu ki, Bir Müslüman bir nesneyi görüp beğense ve göz değmesinden korksa “Mâ şâallahu lâ kuvvete illâ billâh” desin. Allah Taâlâ'nın kudretiyle o nesneye asla zarar erişmez. Âişe radiyallahu anhâ rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm mîzâc-ı şerîfine muvafık nesne görse “Elhamdü lillâhillezî bi ni'metihî tetimmü's-sâlihâti” derdi. Muhalif nesne görse; “Elhamdü lillâhi alâ külli hâl” derdi. İmâm Hâkim buyurdu ki bu hadis gâyetle sahihdir.

ALTINCI BÖLÜM

Oruçta, Cumada, Bayramda, Kadir Gecesinde, Arefe Gününde Okunacak Dualar Beyânındadır

Yeni Ay Duaları; Talha b. Abdullah radiyallahu anha rivâyet eyledi ki; Fahrulenâm aleyhisselâm yeni ay gördüğü vakit bu duayı okurdu “Allahümme ehillehû aleynâ bi'l-yümni ve'l-îmâni ve'l-emni ve'l-emâni [ve's-selâmeti ve'l-islâmi] rabbî ve rabbüke Allah”⁸¹

Oruç Duası

Abdullah b. Abbas radiyallahu anhümâ rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm oruç bozduğu vakit bu

⁷⁸Ebû Hureyre'den

~ ÓªēdGh ~G žĒēÑ°S

Müslim, III, 1685, IV, 2072; Tirmizî, V, 577-578, İbn Mâce, II, 1253; Müsned, V, 10, 21; Münzirî, et-Tergîb ve't-terhîb, II, 406-407; Münâvî, Feyzü'l-kadîr, IV, 7; V, 256.

⁷⁹“Allahım! Bir daha dönmek üzere onlardan sana tevbe ediyorum.”

⁸⁰Ebû Hureyre'den

~ ÓªēdGh ~G žĒēÑ°S

Müslim, III, 1685, IV, 2072; Tirmizî, V, 577-578, İbn Mâce, II, 1253; Müsned, V, 10, 21; Münzirî, et-Tergîb ve't-terhîb, II, 406-407; Münâvî, Feyzü'l-kadîr, IV, 7; V, 256.

duayı okurdu: “Allahümme leke sumnâ ve alâ rızkıke eftarnâ fe tekabbel min-nâ inneke ente’s-semîu’l-alîm”⁸²

Diğer; Abdullah b. Ömer radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; “Oruçlu için bir dua vardır ki onu okuyup Hak Taâlâ’dan ne isterse red olunmaz. “*Allahümme innî es’elûke bi rahmetikelletî vesiat külle şey’in en tağfira lî*”⁸³

Kadir Gecesinde Okunacak Dua

Âişe radiyallahu anhâ rivâyet eyledi ki “Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; Kadir gecesinde bu duayı okumalıdır;

84 - +æ%Y * <YÉ%a
%f<Ø%©rdG >Ö'ë*J -
f*Ø%Y %=fEG
=°*;ydnG

ama adedini beyan eylemedi. Zahir budur ki o gece sâir evkât gibi değildir. Onda bir kere okumak kifâyet eder, çok olunca da iyidir.

Bayram Gecesi Duası

Meşâyah-i mütekaddimîn buyurdular ki; iki bayram gecelerini ihyâ eylemek müstahaptır. Onda hangi dua okunursa kabul olunur.

Cuma Gecesi

Ebu Hüreyre radiyallahu anh rivâyet eyledi ki; Hazret-i Rasûl aleyhisselâm Cuma gününü zikr eyleyip buyurdular ki; “*onda bir saat vardır ki Hak Taâlâ’nın bir Müslüman kulu ona rast gelip Cenâb-ı Hak’tan ne isterse hasıl olur.*” Amma ulemâ mezkur saat hangi saatte olduğunda ihtilaf etmişlerdir. İhtilafları hadis kitaplarında mezkurdur. Amma cümleden esah olan budur ki; Ebu Musa el-Eş’ârî radiyallahu anh rivâyet ey-

ledi ki; *ben Rasûlüllah aleyhisselâmın mübarek ağzından işittim ki o saat, hatip minber üzerinde iken iki hutbe arasında oturup namaz kılincaya kadar olur.*

Hikaye; Enes radiyallahu anh rivâyet eyledi ki Fahruâlem Efendimiz buyurdu ki; her kim ki kuşluk namazından evvel bu duayı üç kere okusa Hak Taâlâ o kimsenin cemi günahlarını bağışlar dua budur.

“*Estağfirullah el azîm ellezî lâ ilâhe illâ hüve’l-hayyü’l-kayyûm ve etûbü ileyh*”

Diğer;

Âişe radiyallahu anhâ rivâyet eyledi ki Hazret-i Rasûl aleyhisselâm buyurdu ki; her kim Cuma namazından sonra yedişer kere *Kul hüvellahu ahad, Kul eûzü bi rabbi’l-felak, Kul eûzü bi rabbi’n-Nâs* sûrelerini okusa Hak Taâlâ onu gelecek Cumaya kadar yaramazlıktan ve yaramaz bakışlardan saklar.

Diğer; İbn Abbas radiyallahu anhü-mâ rivâyet eyledi ki Hazret-i Fahr-ı Kâinât aleyhisselâm buyurdu ki; Her kim Cuma günü kuşluk vaktinde dört rekat namz kılrsa her birisinde bir *Fatiha bir Âyete’l-Kürsî ve on Kul eûzü bi rabbi’l-Felak ve on Kul eûzü bi rabbi’n-Nâs* okuyup namaz tamam olduktan sonra yetmiş kere *Estağfirullah* diye, yetmiş kere *Eşhedü enlâ ilâhe illalahu vahdehû lâ şerîke lehû ahadün samedün lâ na’büdü illâ iyyâhu muhlisîne lehû’d-dîn* dedikten sonra, yetmiş kere dahî peygamberimize salavât getire, Hak Taâlâ o kimseden cemi ehl-i semâvâtın ve ehl-i arzın şerrini ve zararını def eyler. Ve o kimsenin günahlarını afv eder ve onun yetmiş hacetini giderir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Salavât-ı Mansûsa ve Daavât-ı

⁹¹Bu namaz ile ilgili olarak hadiste geçen başka bir rivâyet de şöyledir: Her birinizin bir mafsalına karşılık olarak bir sadaka vardır; her tesbih bir sadakadır, her tahmîd bir sadakadır, her tehlîl bir sadakadır, her tekbîr bir sadakadır, iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamak birer sadakadır. Bütün bunlar nâmına kişinin kılacağı iki rek’at kuşluk namazı kâfidir. Buhârî, Sulh, 11, Cihâd 72, 128; Müslim, Müsârifîn, 84.